

SAMBAND

No. 66. Oktober 1913.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagenes formaal og vinke for deres fremgang og trivsel. En flerhed af dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Indhold af Samband, No. 66, Oktober, 1913.

	Side.
Tale ved Valdrisstevnet i Minneapolis, September, 1913. O. K. Dahle	597
Om norske stednavne i Amerika. Torkel Oftelie.	600
Takk og helsing til Prof. Bernt Støylen. K. K. Rudie.	604
Om Garmoe kirke i Gudbrandsdalen. S. G. Bothen.	606
De tretten Towns. II. Knud A. Halle.	609
Biografiske og ungdomserindringer m. m. VII. G. Gregerson	615
Bemærkninger. A. K. Brenden.	623
Bluemounds settelementet. A. L. Lien.	625
A. A. Kliffgaard. A. L. Lien	629
O. M. Onsum	630
Houston County, Minnesota. IV. O. K. Dahle	630
Tellefsons gamle sofa. J. P. I.	634
Syner. Gullik Riste.	635
"Nordmændene i Amerika."	638
Beretning om Valdrisstevnet	638
Tale ved Valdrisgjesteboet 1913. Past. C. S. Thompson	643
Helsing til gjesteboet. Knut Kjøs	648
Helsing til stevnet. Johan Nathinel Haugen	648

Et Spørgsmaal til Forældre

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kjærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbejde som nordmænd har utført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet NORWEGIAN-AMERICAN har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN
Dept. C. Northfield, Minn.

Samband.

No. 66

Oktober

1913

Tale ved Valdrisstevnet i Minneapolis, September, 1913.

Af O. K. Dahle.

Efter at den rigelige bevaertning som vi nu har nydt, baade af mad, ipøg, vittigheder og skrøner, indtil findet er kommet i en livlig og modtagelig stemning, vil jeg faa lov til at frembære en alvorstanke der i længere tid har ligget mig paa Sjertet.

Jeg tror at den norske befolkning her i landet har en opgave at løse, der, efter mit skøn, kræver vore bedste evner og almindelige tilslutning. Paa vore sammenkomster, saasom baade sociale stevner og forretningsmøder, er der allesteds bevis paa en indskrænket og harmonisk stemning for det norske sprogs bevarelse til efterflegten. Dette er en nok saa smuk tanke og det er aldeles i sin orden at dette thema ikke forglemmes naar og hvorfomhelst skandinaverne samles. Men desto mere jeg hører og læser derom, desto fastere griber den overbevisning mig at vi benytter baade tid og evner omtrent udelukkende til at tale om subjektet, istedet for at gjøre noget der vil sikre os udførelsen af vort haab i fremtiden. Med andre ord, vi bugger os selv i søvn og slumrer sødt under en behagelig følelse af tryghed for nutiden, foruden mindste sans af ansvar for den dag imorgen. At dette ogsaa var til dels nybyggernes syn paa jagen, fremgaar af den slags forordning som da blev gjort for at fædrelands sproget kunde herise iblandt den første generation af indfødte. De fleste af os fik nøies med det kursus som blev os tildelt ifra omgangs-skolens dage. Dette bestod

væsentlig af religionsundervisning, regning og skrivning, og endte naar vi, i femten-aars alderen fik pakket vore bøger paa hylben. Der var saa undtagelser, — omtrent udelukkende dem som havde evner og lyst til at ofre sig selv i kirkens tjeneste. Ikke saa at forstaa, at jeg paa nogen maade vil underverdne omgangsskolens værdi og dens gode indflydelse paa den da opvoksende ungdom. Tvertimod, jeg ved, af personlig erfaring, at den institution krævede fuld hyldest af sine elever og taalte ingen slap eller tvetydig opførelse. Dens strenge regler begyndte naar vi for første gang aabnede den blaapærmede A B C, og afbrødes først naar vi havde faaet den sidste „dast“ under øret af den „Mugsburgske Konfession,“ da vi var færdige til at „slippe for Presten.“ Men hvad jeg beklager er, at der ikke igjennem de syv eller otte aar af vore ungdoms dage blev os forundt at se et eneste glimt af hverken norsk grammatik, eller nogenjombest udsjærlig beskrivelse af Norges historie, eller dette lands sagaer, sagn eller kultur. Denne svagheit i vor uddannelse, maa, under omstændighederne, tilskrives baade prestestanden og seminariisten, som da havde den sag under behandling.

Med en saadan udrustning i almindelighed, staar vi i vore fædres plads. Ansvaret hviler nu paa os, og spørgsmaalet er, hvad gjør vi som kan tjene til den næste generations fordel i denne retning? Jo, vi befatter os da med at tale, skrive og læse det norske sprog, og dertil skjænder vi ogsaa paa vore børn fordi de ikke gjør ligesaa. Men paa samme tid, under de nye forhold, blir det vanskeligere for hver dag at holde den nu opvoksende slegt interesseret i sine stamfædres modersmaal. Vi har i de fleste nordvestlige stater indrettet norske departementer i universiteterne. Men det blir kun en meget lav procent af vore norske børn som kommer saa langt at de naar frem til dette maal; og endog de saa der er saa heldige,

har ikke den nødvendige forberedelse til at tage fordel deraf, selv om de saa i enkelte tilfælde havde lyst dertil. Der kræves ubetinget en institution nærmere hjemmet, hvor børnene i en yngre alder kan saa nyde godt af den norske undervisning. Vi lever i en overgangsperiode. Der blir mindre af det norske for hvert aar. Norsk religionsundervisning indskrænkes allerede nu til et par maaneder endog i de gamle jettlementer, og i mange nabolag er det aldeles afslagt. Vi maa derfor se os om efter andre midler, og gjøre alvor af sagen uden videre nølen. Hvad kan gjøres? spør man, i fortvivelse; og dette er virkelig ogsaa et levende spørgsmaal som nu er rettet til dem som er interesserede for norskhedens bevarelse. Jeg tror vi har en udvei som vil hjælpe paa sagen hvis vi kun tager fat med enighed og kraft. I de trakter hvor norskerne har magten, baade kan og bør de slutte sig sammen og kræve sin ubetingede ret til norsk undervisning i statens højskoler, paa lige fod med det tyske eller andre udenlandske sprog. Her hjælper det ikke at vi bare sidder stille og sukker over muligheden af vor eventuelle undergang; vi maa „løfte i flok“ og tvinge vor rettighed frem for myndighederne med en styrke, kraft og enighed der ikke kan tilsidejættes. At drøfte denne sag og bære den frem til heldig udjærelse, forkommer mig at hvile paa de af vore folk som har erholdt „høiere uddannelse“ i det norske sprog, og vi som er graduenter af omgangsskolen vil gjerne staa eder hi efter evne. Kom derfor frem, i prester og professorer, og giv os fordel af eders kundskaber og indflydelse i denne kamp for norskhedens tilværelse. Lad denne tanke udbrede. Kom med et forslag til almindelig drøftelse ved vort fællesmøde af bydelagene næste sommer. Naar da de tujinder af vort folk og slegt som der skal forjammles antager et forslag med enstemmig tordentøst, vil vore embedsmænd og lov-

givere straks forstaa at vi ei længere vil taale udsættelse af en sag af saa stor vigtighed for vort folk og vor efterfølg.

Om norske stednavne i Amerika.

Er. redaktør!

Jeg har ofte undret mig over, hvor saa norske stednavne vi har her i landet. Vi nordmænd er dog temmelig stærke i nogle stater. I Nord Dakota for eksempel er den norske nationalitet den stærkeste. Men alligevel er der ikke et eneste county med et norsk navn. Der er flere counties med franske navne, endda der er meget saa franskmænd. I den nordvestlige del af staten, hvor der er næsten udelukkende norske, er der oprettet flere counties i de senere aar, men ikke et norsk navn paa noget af dem. De norske havde kunnet saa mange counties med norske navne i Nord Dakota, om de havde lagt sig efter det. Men nordmændene er sig selv lige overalt. Der findes vist ikke et county med et norsk navn i hele Amerika.

Vi har jo betragtet os som husmænd her i landet. Yankee er husbonden, som vi hør efterlignende, saa meget vi kan. Ja selv irklænderne er gjævere folk end vi. Bare tænk paa, hvor mangen Gunnar og Guldbrand, som heder Gilbert eller Gilbertson!

Her findes nogle ganske saa smaabyer eller jernbanestationer med norske navne, jaaledes etpar paa en ny bane i Nord Dakota. Vi kunde sikkert faa flere, havde vi gjort trav paa det. Nogle saa posthus med norske navn ude paa landet somme steds er nu nedlagte.

Saa kommer vi til Townships. Af disse findes der nogle saa med norske navne spredte udover landet i nogle stater; men det er mærkvaerdig saa. De fleste er her i Otter Tail. Og det har vi en mand at takke for, og han er Valdris. Det er

Ole Jørgens, som var den første county auditor her i Otter Tail. Han fik sættet mange norske navne paa townships her. Vi har jaaledes Mastad, St. Olaf, Tordenfjold, Sverdrup, Midarø, Folden, Murdal, og vi kan gjerne tage med Norwegian Grove, Oscar og Dane Prairie, norske navne, der minder om norsk eller skandinaviske. Flere havde vi faaet, hvis nordmændene ikke havde været sig selv lig. Ole Jørgens vilde kalde et township Sletvold efter den første, som tog land der. Men da denne mand stod sig bedre end de andre, jatte de sig imod, at townet isulde hede Sletvold, da han (Mr. Sletvold) kunde bli for mægtig. Og saa fik townet et ikke norsk navn. Da blev Ole Jørgens harm og lod dem vide, hvad slags poppenheimere de var.

Vi sætter nu pris paa Ole Jørgens her i Otter Tail og vil gjerne hde ham vor anerkjendelse. Havde vi bare havt mange slike i den grundlæggende nybyggertid.

Vi ved jo alle, at det har været almindelig blandt vort bondefolk at betragte sit eget sprog som simpelt, og dette var en naturlig følge af de norske sprogforhold. Det var det fremmede danske sprog, som var bogisprog, og som brugtes i kirken og tingsalen. Bondens sprog passede i fjøset og stalden og mellem de „raabarkede“ hønder. Selvsjælgelig var det uskiftet for alt høiere brug. Det vilde skjæmme ud al kultur og til gudeligt brug vilde det være en vederstyggelighed. Saa dybt var den norske bonde junket i selvagtelse under det lange fremmedherredømme.

Følgerne af, at bondefolket havde lært sig til at foragte sit eget sprog, ser vi ganske allerbedst her i Amerika. Saa snart vort folk kom hid, blev der et stræv med at komme væk fra sit eget saa snart som muligt. Man kunde bytte navn lige saa let, som man byttede klæder. Havde man et navn, som amerikanerne havde lidt vanskeligt for at udtale med det samme,

jaa byttet man det gjerne bort i et andet meget daarligere navn. Det er fortalt mig om en jogning, som havde det gjæve historiske navn, Jimreite, og som byttede dette navn bort i navnet Olson, som var ham ganske uvedkommende. Han skulde tage ud sine første borgerpapirer. Efter at Clerken havde stavet paa navnet og ikke kunde faa det til, spurgte han jogningen, om han ikke kunde faa dette navn og istedet kalde sig Olson som de andre norske hedte. Jo, saa trodde jogningen, det var ikke noget andet at gjøre og sagde: „Ska eg heita Olson, so lat meg heita Olson daa.“ Og efter den dag hedte han Olson. Denne historie er jaa karakteristisk. Jeg har hørt jaa mange, som har fortalt mig noget lignende, om grunden til, at de har skiftet navn.

At finde rare døbenavne til hørnene var et svare stræv. Bore norske døbenavne, som er jaa vakre og jaa iendommelige for vort folk, og som konger og jarler har baaret, de var ikke gode nok. De var simple. Man vilde nok gjerne reise op sine forældre, som stikken var i Norge, men da det ikke gif an at bruge fædrenes navne, jaa fik det klare sig, naar man beholdt den første begstav. Det var liden tanke om at holde vor folketiendommelighed oppe. Det eneste vi satte pris paa var fædrenes religion. Dette blev indprentet os hver søndag, og det var jo bra; men noget andet gjævt havde vi ikke.

Et folk som saaledes er færdig til at opgive sig selv, naar det kommer sammen med fremmede, maa være nationalt nedbrudt. En saadan trælle- eller husmandsaand hører ikke oprindeligt til vort folk. Det ved vi af historien. Nei, vi har faat den under det lange fremmedherredømme, da vi misfælede vort sprog. Dette at vi satte et fremmed sprog i højsædet og foragtede vort eget, det har gjort os større skade, end vi forstaar. Vi vilde have sat ganske anderledes merker efter os her i landet, om vi ikke havde foragtet vort eget, som vi har gjort.

Saa vidt mange som vi var, kunde vi have givet de norske strøg her i landet en mængde norske stedsnavne, medens de nu har næsten ingen.

Sammenligner vi os med islænderne, som er bare en haandsjuld mod os, jaa finder vi noget ganske andet. De har flere islandiske stedsnavne i Nord Dakota, byer endog, og i Canada en mængde. Der er distrikter med islandiske navne.

Islænderne har sit eget sprog. De foragter ikke sit eget, som vi har gjort. De har ført en seig kamp gennem aarhundreder for at bevare det. Derfor elsker de det og jaa og er stolte af sit sprog og literatur. Islænderne holder fast ved sine gamle norske døbenavne, og de lægger an paa at jaa jaa mange islandiske stedsnavne som muligt til minde om sin fædre. Hos os har det været omvendt; vi har villet komme bort fra os selv. Derfor blir der jaa jaa merker efter os i stedsnavne i forhold til vor numeriske styrke.

Svor forfærdelig dybe merker det har sat i folkarakteren, at vort folk gennem aarhundreder har laant baade konge og nationalsprog, det kan vi, som jeg har paavist, tydelig se her i landet. Den skade det har gjort i Norge kan for det meste bli gjenoprettet. Sproget har der sine rødder lige frie i den nationale jordbund. Og selv om folket har betragtet sit eget for simple end det fremmede, jaa har bygdeskikken været sterk nok til at bevare baade sproget og navnene og mangt andet.

Med den norske maalkreining kom det store omslag. Medens det norske folk gennem lange tider har været paa vandrang bort fra sig selv vender det nu hjem igjen. Folket begynder at sætte pris paa sit eget. Folkets sprog sættes i højsædet. Mange afslagne navne tages ibrug. Det trolde man havde faat i øiet, og som gjorde, at man syntes, alt det fremmede var jaa urimelig vakkert og det norske stød, det er faldt

bort. Den ungdom som vokser op i Norge nu, den er noget helt andet end den strøm af udbønderere, som fandt veien over havet fra 40- og opover 70-aarene. Og det er maaltreisningen som har gjort det.

Jeg ønsker ikke, at man skal opfatte mig saaledes, at jeg vil klandre de gamle jettlere. De kunde ikke være anderledes end de var. De bør have vor tak for det store arbejde, de har udført.

Men alligevel er det sandt, hvad jeg her har sagt. Med maaltreisningen følger vilje og mod til at være sig selv. Det er ingenting, som saadan har rettet ryggen paa den norske bonde som maaltreisningen. Havde vi i den grundlæggende nybyggertid havt vort eget sprog som islænderne for eksempel og den sterke slettsjælelse og nationalaand, som følger med og staar i pakt med maaltreisningen, saa havde vi sat nogle ganske anderledes merker efter os her i det nye Nordmandi.

Torkel Ditlelie.

Takk og helsing til Professor Bernt Støylen.

Vaar strid me no vil gløyma,
med villskap og med styr, —
det gode daa faar strøyma
i tidi —, som er dyr!
Med kjærleik me vil minna
vaart Norig — gamle mor!
Me lærar Støylen sinna,
at vera, gjæv og stor!

Han kom, for her at bera
ei helsing, fram til oss;
han er, som ein skal vera

fyr folket, som eit ljøs!
Me høyra jekk fraa Norig,
— um lære og um liv
for baade jmaa og store;
de raad, som skriften gir.

Til møterne me strøymde
so fyrkja den vart full;
um for me gjekk og drøymde,
so jekk me meir enn gull.
No vil me berre gjøyma
dei djupe, gjæve ord,
og aldri burt dei gløyma
den tid me er paa jord!

Maa folkje ein geng tenkja,
og taka mot Guds ord!
og slita av den lenkja,
som dreg oss ned til jord.
Den rette vegen sinna,
som er for oss til gagn
daa tek me rette lina;
ho gjeng til himlens hamn.

Og den, som her skal vera
for andre, som ein mann,
til folket fram at bera
det ljøs som sjølv han fann.
— Eli Støylen sjølv hev vore
den tidi, han var her;
som lærar fyr dei store —
og fyr oss alle kjær!

Guds ord, den rette læra,
 for ham var det som gjalt;
 i troen rett at vera
 og gjeva Herren alt. —
 Her sekk me høyra ordi
 med velde gong paa gong,
 som fest for oss paa jordi;
 til ham eg gjev min song!

Maa no formaning raade,
 daa vert det oss eit steg
 fram i vaar Herres naade
 paa livets smale veg.
 So vil eg taff saa bera
 til Steynen iyr hans ord.
 No vil han, reijen gjera
 der heim til gamle mor!

R. R. Rudie

Om Garmoe kirke i Gudbrandsdalen.

Da Pastor Thorkveen paa Dølalaget i Glenwood berørrer lidt den gamle Garmoe kirke i Gudbrandsdalen, vil jeg saa lov-at sige nogle ord om samme. Gamle Kari Moe fortalte mig blandt andet følgende: Da Hellig Olaf i 1021 kom over fjeldet til Synsnes og drog sydover dalen, ser det ud til at Lomsbæringerne ingen modstand gjorde, men tog imod Kristendommen. Paa Garmoe levede dengang en mand, som hedte Torger, nu tilnavnt „den Gamle.“ (Og paa Garmoe har dette navn været og er endnu brugt). Torger Garmoe paatog sig at bygge en kirke, hveri man kunde have møde med den Gud, som Hellig Olaf talte om, og som det ser ud til Torger

hadde faat nogen godhed for. Som vederlag for dette arbejde skulde Torger saa Løse fiskevand, som er en norst mil langt og fra en halv til en kvart mil bredt, med omliggende herligheder, som eiendom, og som endnu den dag idag er Garmoe og omliggende gaardes jeterstuler med fiskeret i Løse — dette rimeligvis for den hjælp disse ydede Torger ved opførelsen af kirken. Løsevandet ligger halvanden til to norske mile fra Garmoe, „langt inni Vaagaa Fjellom.“

Kari fortalte, at allerede aaret efter, 1022, begyndte Torger den gamle, som formand, og Frisvoldkarane, at bygge paa kirken. Torger vilde kirken skulde bygges paa en odde, som ligger 1 til 2 kilometer længere syd og som stikker længere ud i elven end den odde den kom til at staa paa, for ved denne første var der meget bedre „baatstøp;“ men Frisvoldkarane trodde det var bedre at den blev sat hvor den siden stod. Arbeidet blev paabegyndt der, hvor Torger vilde den skulde staa, men tredje morgen var tømringen og laststenene og materialerne flyttet og oplagt paa det andet sted. Torger trodde, det var guden, som Hellig Olaf talte om, der hadde udset en bedre plads for sit hus. Men de øvrige (og Kari med) trodde det var Gaugfolkene, som beboet denne odde, og som ingen brug hadde for kirken, der flyttede den bort for at bli den kvit. Begge parter bøiede sig for sin tro og fortsatte arbeidet til det blev fuldført. Her saar læseren selv overveie hvilken af disse to magter, eller om en tredje magt, hadde grebet ind.

Kirken blev nedrevet engang i 70-aarene af Mariaguten, som hadde det paa „job“ og for stygt ad. Ved auktion kom det ikke ind nok til at betale for nedrivningen, og auktionsomkostningerne og balancen maatte Loms herredskasse udbetale. Af rariteter var en spenning som skulde være gjort af Hellig Olaf. Den var forarbeidet af jern men „saa ud

jom en visspenning med sankt Olaf kastel paa, for alting var underlagt sankt Olafs vilje og baade jern og staal, og jutuler, haugfolk, og alt baade synligt og usynligt, maatte være sankt Olaf underdanig," sagde Kari.

Redskriveren heraf har flere gange læst paa kirkegulvet i Garmoe kirke for Provst S. Halling, som i 11 aar var Loms menigheds sjælesørger, og to gange læste jeg for Biskop Følkestad, og han klappede begge gange paa skuldrene, og det var en stor ære den tid og ikke alle fik erholde den.

Jeg vil da bede især alle Lomværingerne, og forresten alle Døler, at yde lidt til, at kirken kan bli færdig paa Maihaugen til 900 aarsfesten for Dølnes antagelse af kristendommen, 1921. Jeg henstiller til Pastor L. P. Thorkveen, St. James, Minn., at modtage og kvittere for beløbet i bladene og at jende det videre til rette vedkommende.

-S. G. Bothen, Aneta, N. Dak.

Den resolution, hvortil ovenstaaende skrivelse støtter sig, blev antaget ved Gudbrandsdalslagets stevne i Glenwood, Minn., 25de Juni 1913 og lyder, fra beretningen om stevnet, saaledes:

„Nylig fejrede Gudbrandsdalens folk en trehundreearsfest til minde om bøndernes heltedaad i Kringen. Om otte aar vil man atter derhjemme i „Dalenes Dal“ have historisk foranledning til at fejre nihundreearsfest paa grund af kristendommens indførelse ved kong Olaf den Gellige. Det var jo i 1021, kongen drog gennem dalen for at kristne folket. Det vilde være ønskeligt, at den gamle Garmoe kirke, der blev bygget ifølge kong Olafs foranstaltning, til den tid kunde opføres igjen paa Maihaugen, Lillehammer, for sammen med de andre ældgamle kulturminde fra Gudbrandsdalen at vidne om fjuendne tiders tilstande og forhold.

Det er knapt noget, almuen i Garmoe annefs har beflaget mere end det, at de kirkelige autoriteter for omtrent 30 aar siden paabød, at dalens ældste kirke skulde rives ned og sælges i parceller til høijtydende. Man er dog saa heldigt stillet, at der endnu findes saameget igjen af kirken baade her og der, at man uden vanskelighed kan jaa den opført igjen i den samme stikfelse, som den havde. Der er allerede kjøbt endel af kirken, og mere vil blive indkjøbt, saasnart der er penger nok til det.

Dr. Tandlæge N. Sandvig, der er Maihaugens grundlægger, har i en skrivelse til Gudbrandsdalslaget forespurgt, om der ikke kunde gjøres nogen regning paa bistand til Garmoe-kirkens gjenopførelse fra døler i Amerika. Og det er jo en nokjaa vel begrundet formodning. Neppe kunde Gudbrandsdølerne være med paa at rejse et værdigere historisk mindesmerke. De, som maatte føle sig tilskyndet til at yde noget, forat denne tanke kan realiseres, vil vi herved opmuntre til at gjøre det under Gudbrandsdalslagets bistand og auspicer.“

De tretten Towns. II.

Af Knud A. Helle.

Af Sætersdøler, som tog land 1883 foruden de før nævnte, var af Valle prestegjeld: Knud Bjørnson Kvestad — nu død, Tarjei L. Lunden, Karolis J. Espetveit og hans datter Anne, Gunder Bjørge, Salve S. Bjørgum, Knud Osmundson Rystad og hans broder Asbjørn. Af senere ankomne fra Valle er: Ole L. Moe, Tor L. Moe, Halvor J. Sannes, Daniel J. Jordet, Ole O. Sundsdal, Wilhelm O. Sundsdal, Halvor S. Rystad — nu død, Bjørguv Johnson, Sten A. Hofte og Martin L. Eveten.

Af Byglands prestegjeld var der langt flere, som tog land i

1883. Som saadanne skal nævnes: Olov G. Frøgraf, Jørgen D. Sannes, Olav Gustavson, Gunder G. Moy, Gunder G. Mathus og hans søstre Anne og Brigde, Knud T. Sigberg, Gunder T. Sigberg, Torond Haugen, Ingeborg R. Naanes, Ole R. Sannes, Gunstein D. Sannes, Torbjørn Olsson Ildhuset, Knud Eilivson Morgaren, Olav Jørgenson Sannes, Gunder S. Birkeland, Aslak Thomasson Haugen, Gunne Taralson Frøines, Olav Lawli, Gunstein Gunsteinson Moen, Taral Nerhus, Taral S. Lanjei, Olav G. Bubak, Ingeborg D. Skaare, Torfel D. Skaare, Lone R. Skaare, Kittil D. Skaare, Olav Ewenfson Mustad, Gunder B. Mustad, Grunde Tellefson, Arne Grundhjon, Sigur D. Hegland, Gunder J. Moy, Olav Grundeson Hegland, Ole Tallasjon Vintbeit, og Salve Eivindson Mustad. Senere ankomne fra Bygland er: Tallas G. Mathus, Jørgen Knutson, Gunstein Jørgenson Langerak, Ole D. Hegland ældre, Ole D. Hegland yngre, Gunder D. Hegland, Eli Olsdatter Hegland, Tarjei D. Lanjei, Knut T. Tveit og Grunde R. Alep. Fra Eoje prestegjeld kom i 1883: Torje Tollefson Godne, Ole Nilsjon Kalhoft, Nils D. Kalhoft, Salve D. Kalhoft, Salve Nilsjon Kalhoft, Nanon Jørgenson Senum, Jørgen Landsverk og Gunder Torfelson Odde. Senere ankomne er: Ole Norbø, Osmund R. Senum, Ole Rottosjon Senum, Ole Jørgenson Senum, Eivind Jørgenson Senum, Ole B. Landsverk, Tollej B. Landsverk og Rotto Landsverk. Alle de hernævnte bosatte sig i townene: Knut, King, Sletten og Lesfor. Nogle af nybyggerne er døde og en del er udslyttede til Bemidji, Red Lake reservation, Montana og Canada.

Angaaende de øvrige norske som bosatte sig i tretten Towns vil jeg henvide læseren til „Norge i Amerika“ af M. Ulvestad af den gode grund, at jeg er lidet kjendt med masserne af den norske befolkning, og for at kunne levere en saa udførlig beret-

ning om de tretten townes, maatte jeg have bedre leilighed, mere tid og en hel del hjælp. Derimod gjælder alt, hvad jeg skriver om forholdene, ikke bare Sætersdølerne, men jettlerne i almindelighed, efter som jeg ser tingene an og kan bedømme dem.

Som før nævnt fik vi jernbane fra Crookston til Fosston den saakaldte Fosston Branch, som blev færdig høsten 1888, og med jernbanen fulgte „kulturen.“ Vi fik byer istedenfor landhandlerierne, som vi før havde, med alt som hører til kulturen, saasom „general merchandise stores, grocery stores, hardware stores, candy stores, restaurants, og hoteller, salooner og banker“ m. m. En hel del af det optagne land blev proved op ved den tid, og paa grund af jernbaneforbindelsen steg landet i pris, hvorfor mange solgte sit land straks, de fik det approved. Andre tog pengelaan paa sit land for at kunne drive farming efter en større skala end forhen — „der var nu penger at faa paa pant, saa bonden slap for at gaa som fa:!!“ som der staar i Hypotekbilen. Ofjerne, syntes man nu, var altfor tungvindte og sene i arbeidet; om de end gif an for pløining, for harven og saamaskinen, saa var de saa umulige for slaattemaskineriet og for binderen. Desuden maatte man ofte til byen, og ved saadanne anledninger var jo heften at foretrække. Mange byttet bort sine okser i hester eller solgte okserne og kjøbte hester, og hestehandlere fra søndre Minnesota og Iowa tjente godt paa sine gamper i den tid.

Med alle disse formente fremfrit kom nybyggerne mere og mere i gjæld. Man jatte sin lid til hvedeavlingen for at betale sin gjæld, skat og øvrige udgifter; derfor maatte saameget som muligt lægges under pløgen, og mere maskineri krævedes, som altjammen yderligere forøgede gjælden. Man gjorde regning paa rig høst og høie hvedepriser; men i 1895 gif hvedepriisen ned til 38 cents pr. bushel, og om det endog

var den bedste avling, vi har haft i tretten towns, ja blev uddyttet bare saa middels. For at kunne regulere hvedeprikerne byggede farmerne sine egne elevatorer baade i McZntosh og i Fosston; men ogsaa det havde sine ulemper paa begge steder. Elevatoren i McZntosh blev bygget om høsten 1892; men den gik i hundene efter at være dreven med fordel i aar. Den sidste bestyrer indlod sig paa gambling i hvede og skjulte sine tab for en lang tid, saa direktionen ikke blev opmærksom paa den fare, som trueede kompagniet, førend det var gaaet saa langt, at man fandt det raadeligt at lade elevatoren gaa. Den blev solgt ved auktion, og aktiehaberne maatte betale det fulde beløb af sine aktier en gang til; endda var ikke al gjælden betalt.

Et farmer store blev sat igang og dreves i flere aar om ikke med tab saa dog ikke med gevinst. I 1909 blev dette omorganiseret under den co-operative plan og aktierne satte til \$100. Det var meningen at saa omtrent 100 aktier; men det rak man aldrig. Forretningen organiseredes som „The Farmers Supply Co. of McZntosh, Minnesota,“ og bestod i fire aar; men det var drevet med forliden kapital, og den dividend, som var lovet aktiehaberne blev vist ganske smal. En lignende forretning blev samme aar organiseret i Fosston; den drives fremdeles. Fra 1895 eller 1896 er man gradvis gaaet over til kreaturavl og vekslende farming. Høsten 1896 byggede farmerne et hsteri ved McZntosh, som dreves et par aar; men saa gik det istaa; da kun saa af farmerne vilde patronisere det. Om vaaren 1902 blev hsteriet forandret til meieri, som gennem mange vanskeligheder paa grund af fordom mod den co-operative plan, nu har arbejdet sig op til en stabil forretning, der giver farmerne et ganske godt marked for afdraatten af sine kreaturer. Der er nu 9 eller 10 meierier i de tretten towns. Saa har vi endelig et co-operativt forsikringselskab

mod ildsvaade, lynnedslag og hagelstorme, som har vist sig at arbejde godt saalangt. Dette indbefatter alle de tretten towns, byerne undtagen.

Mange af de oprindelige settlere blir nu gamle, saa farmingen falder dem besværlig, og den opvokjende slegt foretrækker gjerne en lettere levevis end at arbejde paa farmen. Følgn blir at farmen bortsalges og de gamle enten flytter ind til byerne eller drager bort til andre egne af jordkloden. Bistnok er ikke dette almindeligt; men det hender efter min mening allfor tit, og jeg er tilbøielig til at tro, at det amerikanske skolesystem har fremkaldt denne ulyst til farmlivet hos den opvokjende slegt. Naar hændt, jeg tager fejl; men ikke mange af den yngre slegt, som har haft højskole- eller collegeuddannelse blir farmere, saavidt mig bekjendt, og de fleste af commoniskolegutterne foretrækker at „make money easy;“ det grove farmarbejde liker de ikke, og det blir mer og mer knapt for hyrehjælp paa farmen for hvert aar, saavel af piger som gutter. De fleste af dem søger til byerne, hvis de er uddannede til lærere, kontorister eller butiksvende, og de unge piger, som er uddannede til lærerinder eller sygepleierster gjør det samme. Naar da de øvrige unge, som ikke endnu har forladt farmen, skal have skolegang en ni maaneder af aaret, saa blir det lidet af arbejde gjort paa farmen af den opvokjende slegt, da skoletiden varer fra 8 til 21 aarsalderen. Er de unge færdige med sin commoniskole, saa skal de fortsætte ved en graded- eller højskole. Vi har nu graded skoler i Crifine og Langby og højskoler i McZntosh og Fosston, saa adgangen til høiere skoler er udmerket og søgningen ligesaa.

Ogsaa i kirkelig henseende har den norske befolkning i de tretten towns været virksom. Saavidt jeg kjender til er her bygget 21 kirker i de henrundne 30 aar — alle lutheriske — som betjenes af syv prestes, fire af Den norske synode, to af

Den forenede kirke og en af Frirkirken. Der er ogsaa en af Gauges synode; men om de har bygget kirke, ved jeg ikke. Naar dertil kommer alle de pene bygninger paa farmene baade familieboliger og udhusbygninger med tilbehør, samt telefon og landlig levering af post, saa har man grund til at spørge: Er det muligt at dette strøg af landet for 30 aar siden var et vildnis? Jeg maa svare med A. D. Vinjes ord: det følger med kulturen.

Til slutning vil jeg da høre A. D. Vinjes kvæde om „Kulturen.“

Som kjempur laast vi ganga fram
i kunst og fine fæder,
og tykkja det er likjom skam
at likjast vore fæder.

Vi slipaa kvæsse fantar av,
og frokar saa vi rette,
og gange beine utan stav
som vindstilt vatten sette.

Vi alle verda rike daa,
det er „Kulturens“ merke;
vi gjøre alle fatte graa
og alle frypar sterke.

Dg klædi av den same skurd
til alle no vi skjera,
og hus og heim og minste bur
skal alle life vera.

Dg maale det skal vera eit,
det er den største dygdi.

og infje vera tykt og breidt
jom inpaa koudedygdi.

Best er det, um det vera kan
av gamle græsse knubbar.
No modermaale ingen man
maa eige mange stubbar.

For alt skal vera javnt og slett,
det følger med „Kulturen;“
og hver skal standa strak og rett
jom hanen oppaa muren.

Dg eingong raude verde vi
vel likjom joden hummer,
og mannamerkje ligger i
at ganga for eit nummer.

Sligt gjenger vel i blødet snart;
jo alle jødaft fine,
med herremandens rette art
og med „Kulturens“ mine.

Eg jynejt ijaa den jæle dag
daa alle man er life,
og alt er ty av samme slag,
og alle life rife.

Biografiske og ungdomserindringer m. m. VII.

Af G. Gregerson.

Paa Vinlands fletter et hjem jeg da fandt,
Svor jeg kunde bygge og bo;
Her ungdom og mandom med aarene fandt

Og bragte mig bygge og ro.
 Hvad ei moder Norge os skænkede der,
 De fleste har naaet ved sparsomhed her,
 Derfor vi vor tak vil opjende til Gud,
 Som os førte herud!

Først lidt om min kones slegt. Hun var født den 11te Juni 1839 paa gaarden Alpe, Nes, Hallingdal af forældrene Elling Iverjon og hustru Ragnhild Mikkelsen. Hendes fader var fra Rotneim i Gol og hendes moder var født paa Skjøiten i Hemsedal. Min hustrus bestemor Kristi Skjøiten opnaaede en alder af omkring 100 aar.

Det var hvy søskende af dem, tre er døde og fire lever. En søster af min kone døde i sin ungdom for mange aar siden. Iver en broder af hende døde ogsaa hjemme i Norge for omkring 30 aar siden. Han var gift og efterlod sig hustru, der ogsaa nu er død samt fem børn. To af dem bor i Norge og tre er komne hertil landet, hvoraf en ved navn Mikkell, der var gift fra Norge, er død for flere aar siden ved Blooming Prairie, Minn. De to andre, Elling og Iver, bor ved Walla, Wash. Elling har familie og har boet derude i mange aar. Iver er ugift og bor hos sin broder.

Bergit Paulsen var en halvsøster til min kone, deres moder var gift to gange. Bergit har to sønner, Martin L. og Olai Paulson. Martin bor ved Mona, Ia. og Olai ved Blooming Prairie, Minn. De har begge en stor familie. Deres moder døde den 2den Juni 1912 ved Blooming Prairie, Minn.

Mikkell, min kones broder, bor i Norge paa sin faders gaard og har vist fire voksne børn. Oline (Daug) nu kendt under navnet Mrs. G. Engebretson er bosat her i Elgin, Ia. De er omtalte før, saa jeg ikke vil berøre hende nærmere. Den

nygste af min kones søskende hedder ogsaa Bergit. Hun er nu kendt under navnet Mrs. M. Jacobson; de bor ved Jenton, Kosfuth County, Ia. De har haft fire børn hvoraf den ældste døde for flere aar siden ved et ulykkestilfælde. Han blev spændt af en hest over maven; dette gif over til mavebetændelse og trods al lægehjælp afgik han ved døden efter nogle dages haarde lidelser. To af deres sønner William og Charley er gifte og bosatte, William i St. Paul og Charley i Minneapolis. Den første er kassierer og sekretær af The Manhattan Oil Co., den sidste er salgsmand og er af den grund stadig paa reiser. De er ogsaa aktieholdere i denne forretning. Deres yngste søn Alfred er hjemme og driver farming med sine forældre. De eier over 800 acres af det fineste og bedste land her i staten.

Vi har haft hvy børn. Gunella født den 18de Mars 1870. Hun har i flere aar været bosat i Roseau, Co., Minn.; men har i de sidste tre aar været hjemme og hjulpet os, siden hendes moder blev syg, som senere skal berøres lidt. Gustav Emil var født den 30te Januar 1873. Han er gift med Miss Sophia D. Thompson fra Sogn i Norge. Hendes forældre bodde i lang tid ved Blooming Prairie, Minn. Nu bor de nær Greenbush, Minn. Gustav har fem børn, en gut og fire piger. Gilbert den ældste er omkring 15 aar gammel. Han har boet ved Badger, Minn. i de sidste 15 aar.

Emil Olai er født den 21de November 1875. Han bor paa samme sted, hvor de begge tog sig homestead for en 15 aar siden. Han er ogsaa gift og har 5 børn alle gutter. Hans hustru er ogsaa født ved Blooming Prairie, Minn. Hendes pigenavn var Miss Inga Johnson. Hun er en datter til Mikkell Johnson og hustru, der fremdeles bor ved Blooming Prairie. De kom hertil landet for mange aar siden fra Hallingdal, Norge. Jeg aila dem et kort besøg for et aars tid siden, og

de lever bra; dog har aaringerne der oppe ikke været af de bedste en tid tilbage.

Henry Theodor født den 30te Juli 1877. Han er ugift og har boet i Drayton, N. Dak. og arbejder paa The Pioneer Hardware Store, han er vistnok saa tilfreds i sin forretning. Han afra os et besøg for snart to aar siden.

Vor yngste søn Kristian er hjemme. Han er født den 10de August 1881. Han er gift med en datter til Martin Larson, nu bosat nær Decorah, Ia. De har to børn, begge piger. Myrtle Geneva var født 18de Mars 1905. Clarine Josephine var født 31te Oktober 1910.

To af vore børn døde i en ung alder. Ragnhild var født 29de Mai 1871 og døde den 23de Juli 1884.

Martin var født 23de December 1878 og døde 30te Juli 1884. Det var en nok saa haard tid for os dengang. Vore børn var alle syge af diphtherit, jeg var selv angreben lidt af sygdommen. Den eneste som gik fri var min hustru. Det var i slutningen af Juli og altsaa den travleste tid paa aaret. Hævestarbeidet blev tilfidesat, men vore naboer var alle tjenstvillige, saa vi ogsaa den gang fik vort arbejde gjort. Jeg vil ikke opholde mig meget ved den tid. Netop ved slige trængsler lærer vi taalmodighed, og det er en god skole for os. Efter hvert som fyrden tiltager tiltager ogsaa styrken til at bære dem. Det var tungt for os at miste disse børn, men ingen har bragt os mere glæde end netop de som gik hjem til hvilen i sin unge alder. Jeg havde nok venner og nærpaarørende der før, men siden mine børn gik over dødens flod, føler jeg en længsel did som aldrig tilforn. Denne længsel tiltager og vokser efter som alderdommen nær sig. Jeg ved hvor jeg skal finde disse børn igjen, de som lever bringer mig ængstelser.

Jeg vil ogsaa berøre lidt min stilling til mit adoptive fædreland. Her har jeg fundet et godt hjem, noget jeg ikke med

en stor familie hadde kunnet ventet i det gamle fædreland. Noget rigdom har jeg aldrig forsøgt at samle, men Herren har velsignet vort arbejde, og vi har alt vi trænger af jordisk gods.

I politisk har jeg altid tilhørt det republikanske parti. Ved forrige presidentvalg stod jeg med majoriteten i vort townshipp paa den progressive side. Noget embede af betydning har jeg aldrig søgt eller havt; jeg har altid fulgt den gamle gode regel, som jeg tror kunde praktiseres mere end tilfældet er i vort land: „At lade embedet søge manden og ikke manden embedet.“

For snart tre aar siden blev min hustru rammet af et slagtilfælde. Hun blev lam paa den høire side og maatte holde sengen i flere maaneder. Ved lægehjælp og tildels andre midler har hun faaet følelsen tilbage undtagen i den høire haand. Hun sidder for det meste oppe om dagen og er nok saa glad og tilfreds. Hun kan dog ikke gaa uden vor støtte, da hun er lidt svimmel.

Som medlem af menigheden har jeg altid forsøgt at gjøre hvad som var min pligt, men ser jeg tilbage paa mit arbejde finder jeg det rigtigt mangelfuldt, saa jeg intet har at rose mig af. Søndagskolen har altid været mig en kjær gerning og det er helst der at enkelte frugter har vist sig tiltrods for de mangler der har fulgt med mit arbejde.

Enkelte af mine venner har sagt og spurgt mig: „Skulde du ikke ønske at leve din ungdom over igjen?“ Hertil maa jeg svare et bestemt nei! Om der er mørke og uhyggelige minder fra min barndom og ungdom, der kaster mørke skygger over min alderdom og tildels berører mig den sande og rette glæde, saa har jeg dog aldrig ønsket mig den tid tilbage. Vi gaar ikke gennem verden mere end en gang, og tillige tror jeg, at fristelserne er lige saa farlige idag som for 50 aar siden. Jeg har ofte ved dødsleier faaet høre dette ønske udtalt: Kunde jeg

faa leve mit liv over igjen, skulde jeg leve anderledes, end jeg har gjort osv." men slige ønsker kommer altid fra jaadanne, som ikke har lært at kjende sin egen intethed, det hele er styggebilleder og indbildning om en dygtighed og kraft, som vi ikke har haft efter faldets dage. Nei vi skue ikke faa meget tilbage; bort blif ser fremad. Er troens gjenstand Guds nærværende naade, faa er haabet som en troens frugt, sjælens trygge og faste anker, der skuer opad mod herligheden hos Gud; „thi vi ved paa hvem vi tror." Silden i Zion er grundvolden, hvor paa troen og haabet er bygget. Under frelstelser og farer holder vi altid fast ved ham seierhelten, og han er mægtig til at føre os seirende gennem alle tidens storme, faa vi ikke rives bort paa verdens vildsomme hav.

Allderdommen er jo høstens tid. Det er laden ja beholderen, hvorfra livets elve og bække strømmer ud paa barndommens, ungdommens og manddommens heider og dale. Billederne fra hine tider kan være triste og mørke, lyse og skjønne, alt efter som vi har levet, vandret og virket. Og hvis liv er ikke forfeilet? Men er der mørke minder, der truer med at forstyrre vor fred, faa er der ogsaa lyse og herlige minder, der udbreder lys og glæde og gjør vor alderdom skjøn, glad og lykkelig. En skjøn alderdom er livets herligste tid. Det som fordunkler den og gjør den mørk er vore synder. Om de end er tilgivne, efterlade de dog i vor sjæl stygge ar, der truer med at tilintetgjøre alderdommens glæde og fred. Nei det som kan give vor sjæl en varig fred, er kun troens gjenstand — Gudmennesket Jesus Kristus; han alene kan og vil rense, hellige og herliggjøre os og give os en fredelig afslutning; men ofte sker dette ved ydre og indre trængsler, hvorved han forherliger sig paa os. Om han sender fors og modgange, skjænter han ogsaa kraften til at bære dem og vi modnes og beredes herunder for det liv der venter os hin siddende død og grav. Et faa-

dant liv blir og er lyst og lykkelig, de sidste dage er de herligste, selv da, naar korset trykker, naar de jordiske glæder svigter. Vi beredes da til det liv, vi i troen og haabet skue op til, et slikt liv ræddes ikke for døden, det er en overgang fra døden til livet. Saaledes blir enden det herligste af det hele, da naar den udslidte kjøl berører kysten af besvælsens land.

§ det jeg afslutter mine historiske og biografiske ungdoms-erindringer, vil jeg takke den kjære læser, der har fulgt med og læst disse fordringsløse og mangelfulde skildringer af mit liv. Jeg vil derfor afslutte dem med nogle vers af en af mine salmer, som jeg har kaldt

Haabet.

O skjønne haab, som Gud har vakt
 I di min sjæl med længsel,
 At jeg i striden uforsagt
 Skal vinde i hver trænsel,
 Saa kampen om end tung og hed
 Skal ende i en evig fred,
 Naar løst er jordens fængsel. —

O skjønne haab, at syndens lyst
 Mig der ei mer skal trykke —
 Ei mere føles i mit bryst
 Og bort fra naaden rykke.
 Da hvilen iød jeg nyde skal
 Og synge blandt de frelstes tal
 § evig fryd og lykke.

O skjønne haab at skue faa
 Det lam, som for mig døde,
 Did hjem, ei tro og haab skal naa,

Men kjærlighed skal gløde
 Og brænde i hver helgens barm.
 Først da blir kjærligheden varm,
 Naar jeg ham der skal møde.

Ja vær hos mig min Frelser sød,
 Naar jeg herfra skal vandre,
 Min støttestab i liv og død,
 Naar jeg skal dragt forandre.
 Da tro og haab ombyttes med
 Beskuelse og evig fred
 Paa himlens lyse strande. —

* * *

Ovenstaaende er afslutningen paa Mr. Gregersons række skisser fra sine personlige oplevelser, men han siger ikke vore læsere farvel endnu, haaber vi. Vi kan oplyse at han endnu kan ventes at levere mangt interessant og belærende fra hans forraad af iagttagelser og erfaringer. Strængt taget er ikke Samband anlagt paa at levere stof af religiøs og opbyggende natur, men vil helst at det blir givet gennem kirkebladene og skrifter, der ifølge sin opgave bør ta sig af det speciifk religiøse. Det er ikke fordi at vi ikke vil gi vore læsere det, men fordi at man vel ikke venter af os at gaa udenom vor opgave, som er hovedsagelig literær-historifk. Men Gregersons afsluttende indlæg er saa karakteristifk af manden og saa næsten en nødvendig følge af alt det foregaaende, at læserne vist vil gjerne ha det fuldstændigt og ubeskaaret. — Red.

Bemærkninger.

Vi mødte kjække intelligente mænd og kvinder paa det 15de Valdrisstevne. Vi hørte mange vandre og anerkjendende ord om stevnet og alt det arbejde som har hvilet paa og er udført af styret. Vi hørte hvor begejstringen formelig strømmede ud af manges bryst i varme ordelag for „Samband“ af alle dem som har læst det og jænket sin sjæl ned i de skatte som lægges tilrette for alle dem som vil lære af hverandre og paa fælles grund, skridt efter skridt, arbejde for og opnaa høiere livs-idealere. Vi saa den store beskedne, noble personlig her, Johan C. Gran — den oplyste Totning — der sikkert og vist er en stor ære for hver eneste Totning at kjende som sin høvding og leder. Ikke mindst var der en stor ære for Valdriserne at have slige gæster med sig til bords som Totningslagets høvding. Gran er ifra Spring Grove, Minn.

Men vi hørte ogsaa af nogle Valdriser udtalelser som disse: „E ha inkje lese „Samband,“ men e vil inkji ha da, da æ vist for dyrt.“ „Jeg vil vente og se om det blir bedre.“ „Det var ikke fortidligt om det blev bedre.“ „Nei jeg har det ikke, men han Per nabo min har det, og jeg lever tæt ved saa jeg faar læse det hos ham.“ „Det blir snart slut paa disse stevner, mindre og mindre til hvert aar og snart blir det ingen, de (styret) gjør ingenting for at samle og holde folket.“ Over alt — lad være hvad sag der være vil — i verden hvor der arbeides for en sag vil nogle arbejde for sagen medens andre hugger, kritiserer og prøver at rive ned uden at de har den mindste kjendskab til nogen — være saa god sag det være vil. En del synes ikke at ta i betragtning at et menneske kun er en skabning, som ikke har magt til at skabe noget storverk, langt mindre fuldkommet paa en dag, alene, uden støtte. Men da flere abonnenter og flere dalere mener større og bedre

„Samband“ er det naturligvis dette pengepørgsmaal som er det ømmeſte punkt man kan røre ved hos en del individer. Man venter at faa ſaa meget og ſaa fuldkomment ſtoj for mindſte betaling foruden at være med at løſte og forbedre; thi the almighty dollar is the God whom many people worſhip and buſineſs is buſineſs and that's the explanation. Men om diſſe bygdelaſs formænd blir miſkjendt og miſforſtaaet og om vi udenforſtaaende Valdrifer, ſom efter fattig evne prøver at gjøre hvad vi kan en og anden gang, ved at udbrede „Samband“ og betaler udgiſterne ud af vor egen lomme, og endda faar høre at vi „beriger“ os paa Sambands bekoſtning, ſaa er det dog ikke første gang i verden og bare i denne ſag modſtanden og ſkjæbhedens mødes. I en tale over at vælge og være tro i mod ſit ungdomsideal hørte jeg taleren nævnte en perſon, hvis navn Iyſer ſom en ſjerne i den norſke kirkehiſtorie, der arbejdet og kjæmpet i 15 lange aar ude paa hedningemarken før end han fik døbt den første hedning. Derfor, ſelv om man kalder denne bygdelaſsſag „verdsliſk,“ ſaa vil den gaa frem og vi opnaa bedre reſultater ved at lægge ſkulder til ſkulder og efter evne støtte og i en broderliſk aand drøfte ting for der ved at opnaa det beſte reſultat, i ſtedenfor at lægge alt arbejde paa en mand og ikke støtte men bare ſynes det er „daarligt“ og „ſliſt ſkulde det være.“ „Jeg er manden til at faa det til at gaa, men jeg bryr mig ikke om det.“ Den beſte „kur“ for al ſliſk ſelvgodhed er at man med engang kaſter ſig helt ind i arbejdet, og man vil finde at det tager ikke alene bare arbejde men ogſaa „mynt“ og det værſte er at man finder at enſ „fuldkommenhed“ ſynes at blive mindre og mindre, tilſidſt blir den rigtig liden.

A. R. Brenden.

Samband

et maanedſſkrift.

Tredie aargang

No. 55—66.

November 1912—Oktober 1913.

Udgivet af Samband Publishing Association,
Minneapolis, Minn.

Indholdsfortegnelse.

Samband 3die aargang, No. 55—66.

	Side.
Alaska. John P. Ivers.	476
Alles jag er ingens jag. A. K. Brenden.	173
Ansøgning til fattigkommissionen, En Ola fraa Dalom.	411
Arbejdsmand, En. D. K. Mjftad	269
Arkivkomite, Rapport fra fælles bygdelagenes. Pastor N. J. Meland	310
Badstuen ved Fagernes. A. E. Onstad	124
Bemærkninger, A. K. Brenden	623
Benneter, Johan Jacob. B. L. Wick	473
Bermuda Zerne. B. L. Wick	90
Biografiske og ungdomsminder m. m. G. Gregerfon. 247, 320, 370, 461, 482, 568, ...	615
Bisshop Gill Kolonien. B. L. Wick	74
Bjørge, Galdor	169
Bluemounds jettlementet. A. L. Lien. 255, 313, 362, 503, 550	625
Bogen. A. M. W.	297
Brev fra Mrs. Liv Bøen	472
Brev fra Senator Knute Nelson	291
Brev fra N. E. Wold	293
Brujorhallingen. J. M. S.	264
Buen og bygden er mor — Norge er far. Dr. F. Bøfs Mohn	437
Bygdelagsbevægelsen? Svortil tjener. G. A. Noraving	455
Bygdelagsbevægelsen i Amerika. Julius B. Bauman.	179
Bygdelags repræsentanternes møde. Pastor L. P. Thor- tveen	10
Bygdepersonligheder som ikke kan glemmes. B. L. Wick.	151
Bygdestebner, Tillyfte. 357, 536	596
Bygdestebnerne	300
Clayton County, Iowa. Mere fra. P. L. P. Ederklep.	96

	Side.
Columbus som helgen. Dr. J. S. Johnson	383
Davidssalme, Den 13de, i den Bediske forfknings Lys. Dr. D. E. Hagen	341
Far og mor. K. A. Helle	354
Fjeldbygd, Fdyl fra en. K. K. Rudie	424
Folkeseft i 1914, Den norske. M. A. Veblen	137
Folkemuseum? Hvad er norsk. Eirik Hamner	417
Folkemuseerne og landsudstillingen 1914. Eirik Hamner	480
Forstand af, Noget at faa. M. K. Brenden	286
Fortryllede fjeldvand, Det. Dr. D. E. Hagen	194
Fædrelandshymne. John Gregor.	177
Fællesblad. Martin Ulvestad	172
Galdeskirkens gjenreisningstid, Erindringer fra. Dr. D. E. Hagen	69
Gammeldagse farmredskaber og farming. P. L. P. Ederklep	188
Gamaloften, E aa. D. K. D.	102
Garmoe kirke i Gudbrandsdalen. S. G. Bothen	606
Gauken. B. L. Wick	447
Gauken, Sagne om. K. A. Helle.	492
Gaukesidsel. D. L. K.	592
Gauketre, Ragnild under. C. N. Kemme.	379
Grønland og Eskimoerne, Den norsk-islandske koloni paa. Juul Dieferud	24
Haugen, Mrs. Martha K.	170
Haugianers oplevelser i høifjeldene, En. Dr. D. E. Hagen	388
Helsing til Baldrisgjesteboet. Knut Rjøs	648
Hilme, Han Jørn. Torgeir Magistad	580
Hilsen til stevnet. Johan Nathinel Hougen	648
Hjembygd, Til min. K. K. Rudie	569
Houston County, Minnesota. D. K. Dahle, 181, 244, 537, ...	630
„Johnson's merkelige drømme,“ Rudies	296
Juleaften. D. K. Alfstad og C. N. Kemme	274

	Side.
„Jul i Vesterheimen“	132
Kanada, Nordvest. B. L. Wick.	259
Kirkestridens dage i Norge, Fra. Dr. D. E. Hagen.	439
Kliffgaard, M. A. M. L. Lien	629
Landsugning i Kristiania 1900, En behagelig. C. N. Kemme.	31
Lauskarsvija. Rub Rustebakke	279
Lee County, Iowa, Nordmænd i. B. L. Wick	494
Lykønskningsord til et brudepar. Peregrinus.	591
Løst livshjnet. Martin Ødegaard	45
Mai 1914, 17de. Prof. D. G. Ristad.	517
Mai 1914, Forberedelserne til den 17de. M. A. Veblen.	514
Manfred, M. Daf., Fra. T. D. N.	174
Mindegaven. J. E. Haugen	334
Mindegaven, Om. D. G. Veldøy og Ned.	298
Mindegaven, m. m., Bygdelagene og. Dr. C. L. Dpsal	582
Minderne og Gaven. D. D. Eneſtvedt	237
Minder fra min ungdomstid, Noget. D. S. Johnson.	521
Mor. Torgeir Magistad	178
Musfangst, Knautin paa. John P. Jvers.	587
Navne, Vore mænds- og kvindes, som en del af vor fædrenearb. K. A. Helle.	16
Nerhaugen, Erik Johnson. J. S. Johnson	350
Newfoundland, Fra mit besøg i. B. L. Wick.	33
Rumedal. L. D. Fos.	422
Rumedal, Olav. K. A. Helle	271
Rumedalsfrøner, Sandfærdige. D. D. Eneſtvedt	165
Rumedalspionerer i Clayton og Fayette, Iowa. G. Gregerson, 46, 114, ...	159
Rumedølerne, Til. D. D. Eneſtvedt	288
Rumedølslaget, Vestkystens afdeling af. S. S. Strøm	174
„Nordmændene i Amerika“ 2den del. M. Ulvestads.	638
Noreg, Eg ser deg bort. Torgeir Magistad	149
Norge altſammen, Det er no. L. D. Thorpe	147
Norgeſtur, Indtryk fra min. M. K. Brenden	428

VI.

	Side.
Norske stednavne i Amerika. Torfel Ostlie	600
Norskdommen i Amerika. Pastor N. J. Meland	305
„Norske storgaarde," Vladimir Moe's	171
„Nye bilcete ifraa bygdom." S. Høyne's	81
Nytaarskilsen til Norge. Martin Ødegaard	89
Nævetak. Ole Lilleland	355
Nissholmen i Bangsmjøsen. D. J. Flaten	530
Onsum, D. M.	630
Opdahl, Edward G.	168
Optegnelser. S. G. Vertikrud	555
Original, En. K.	239
Osteopath. John P. Ivers	453
„Paragraphs of Pedestrian." N. Tjernagels	296
Peiskraften, Fra. N. D. Avern	112
Pope County, Minn., Marsberetning fra. D. G. Opheim	109
Prairiekv og kirkebygning i Amerika. Arnf. Nygaard	127
Quale, N. N.	592
Quill, Knud G. G. K. D.	123
Rafter og Rasting paa Wisconsinfloden i gamle dage. Pastor Adolph Bredeesen	227
Ramberg's, S. G., vandringer og oplevelser. S. G. Ramberg	561
Ranum, Mrs. Knut K.	44
Red Riverdalen i 1878, Rejsen til, S. G. Strøm	403
Renville og Redwood Countier, Lidt nybyggerisaga fra. D. D. Enestvedt	366
Rock Prairie. XIII—XVI. Dr. J. S. Johnson, 4, 82, 103.	144
Rudie, Til K. K. John Lie	569
Saammaa opat at støtt, Dæ. John P. Ivers	414
Samhørighedsfølelse. Pastor L. P. Thorkveen	477
Shanty-Platts udfordring. Dr. J. S. Johnson	519
Reiar Skora. Henrik Kravik	338
Smaaregler. B. S.	80, 88
Soldatertid, Lidt fra min. K.	434

VII.

	Side.
Solegla, Cit. K. M. Helle	354
Sofa, Telleffsens gamle. J. P. Ivers	634
Spør, Vi bare	168
Støflen, Takk og helsing til Professor Bernt. K. K. Rudie	604
Svarbar'n, Torgeir Magistad	130
Sygepleie og operationer i gamle dage. P. T. P. Ederkley	450
Syner. Gullik Riste	635
Sætedalslaget 1913, Til. K. M. Helle	358
Tesnes, Torund, — Telefoga	527
Tollekniven. Christian Winther	167
Tretten Towns, De. K. M. Helle	500, 609
Tunhovdbygden, De første som udbændred fra. S. S. Strøm	224
Ubuden gjest, En. S. G. B.	284
Ur i trappegangen, Det gamle. Longfellow — D. L. K. overfatter	135
Valdris, Fra. Lidt gammelt og lidt nyt. K.	54
Valdris, Mindegave til. N. K. Brenden	529
Valdrisstevnet, Tale ved. Pastor C. S. Thompson	643
Valdrisstevnet, Tale til. D. K. Dahle	597
Valdrisstevne, En tak i anledning sidste. Herman Karlsodt	43
Valdrisstevnet 1913, Beretning om. A. M. Sundheim og Red.	638
Wig, Ole. Torgeir Magistad	130
Winlandsreisernes egthed, Smithsonian Institution træder i sranken for. Juul Diejerud	584
Westboe, Mrs. Kjersti	170
Wisconsin, State of. Martin Ødegaard	133

Bluemonds' settlementet.

(Fortsettelse.)

Af M. L. Lien.

forfatterliste.

D. R. Alfstad, 267, 274.	M. L. Lien, 255, 313, 362, 503, 550, 625, 629.
Julius B. Baumann, 179.	Ole Lilleland, 355.
E. G. Bertilrud, 284, 555.	Torgeir Magistad, 125, 130, 149, 178, 580.
Liv Bøen, 472.	R. J. Meland, 305, 310.
E. G. Bothen, 606.	F. Voss Mohn, 437.
A. R. Brenden, 173, 227, 286, 428, 529, 623.	Amute Nelson, 291.
D. R. Dahle, 102, 181, 244, 537, 597, 630.	G. R. Norøving, 455.
Zuul Dieferud, 24, 584.	Arnf. Nygaard, 127.
P. L. P. Ederklep, 96, 188, 450.	Torfel Ostlie, 600.
D. D. Enestvedt, 165, 237, 288, 366.	R. E. Oustad, 124.
D. J. Flaten, 359.	C. H. Opheim, 109.
L. D. Foss, 422.	C. L. Opjal, 582.
G. Gregerjon, 18, 46, 114, 157, 247, 320, 370, 461, 482, 568, 615.	E. H. Ramberg, 561.
John Gregor, 177.	C. R. Remme, 31, 274, 379.
D. E. Hagen, 69, 194, 341, 388, 439.	D. G. Ristad, 517.
Eirik Hammer, 417, 480.	Gullik Riste, 635.
J. E. Haugen, 334.	L. D. Roble, 174.
J. M. Høngen, 648.	R. R. Rudie, 424, 569, 604.
Anud M. Halle, 16, 271, 354, 358, 492, 500, 609.	Rub Rustebakke, 279.
John P. Ivers, 414, 453, 476, 587, 634.	H. H. Strøm, 174, 224, 403.
J. E. Johnson, 4, 82, 103, 144, 353, 383, 519.	M. M. Sundheim, 639.
D. E. Johnson, 521.	J. M. Sundheim, 264.
R., 54, 239.	C. E. Thompson, 643.
Herman Karlsøgd, 43.	L. P. Thorveen, 10, 477.
D. L. Kirkeberg, 139, 592.	L. D. Thorpe, 147.
Anut Kjæs, 648.	Martin Ulvestad, 172.
Iver Kleven, 434.	R. Vikan, 236.
Henrik Kravik, 338.	M. M. Wergeland, 297.
M. O. Kvernen, 112.	B. L. Wick, 33, 74, 90, 151, 259, 447, 473, 494.
John Lie, 567.	Christian Winther, 167.
	M. E. Wold, 293.
	Martin Ødegaard, 45, 89, 133.
	Redaktør, 44, 81, 137, 168— 171, 289, 300, 416, 514, 534, 592, 638.

Jeg maa skrive lidt om vore pengeaffærer før borgenkri-
gens begyndelse. Vi havde da ikke nationalbanker men stats-
banker, som udgav de nødvendige papirpenge, og efter lovene
var de pligtige til at indløse dem med sølv og guld naar det
blev krævet. Disse banker havde for en stor del kjøbt jydsta-
ternes bonds i markedet, og disse skulde være sikkerhed for de
løbende papirpenge. I 1861 fik bankeerne legislaturen til at
vedtage en lov, at suspendere myntbetaling og papirpengene
blev gjort til legal tenders, d. e. gyldige til betaling for al
gjæld. Da jydstaterne gik ud af unionen og erklærede sig frie
gik deres obligationer ned og blev værdiløse og bankeerne gik
faldit i hobetal, saa at vore penger om vi havde nogen ved
haanden, blev for en del aldeles værdiløse, andre gik ned til
det halve eller mer eller mindre, efter som bankens værdipapi-
rer stod i kurs paa markedet. Disse bankfæder var paa fra en
til ti dollars, men mest 1, 2, 3 og 5 i omløb. Fik vi papir-
penge fra andre stater maatte vi give veksler paa dem for at
saa statens egne penger.

For mindre beløb end en dollar havde vi sølv, men nu blev
sølv og guld borte, saa at om vi gik til handelsmændene og
vilde kjøbe varer, maatte vi ta for daleren juld eller ta postage
stamps for forskjellen. Disse blev ofte smudsige ved haand-
tering, saa de blev værdiløse og gik til tab. Saa kom handels-
mændene overens om at saa stemplet smaa sedler som de alle
garanterede. Disse lød paa 5, 10, 25 og 50 cents og var gode
i handelen men gik ikke for postporto, hvilken maatte betales
med mynt. Dette varede en tid, men ikke længe, thi kongres-
sen besluttede at uditede Postal Currency i form af smaa sed-

ler paa 3, 5, 10, 25 og 50 cents. De store kobber-center blev ogsaa inddragne og smaa kobber-center blev myntet og sat i omløb.

Det blev ogsaa jerbi med vore Statsbank sedler. Kongresjen lagde høi skat paa papirpenger i omløb, og de gav os saa først grønrygger (green backs), papirpenger som var gode for lovlig betaling for al gjæld. De udstedte ogsaa sedler som drog renter, men det blev ikke længe før disse blev tilbagefaldte, da de blev satte i strømpelæggen som rentebærende papirer istedetfor at gaa som penge i omløb. En af disse rentebærende sedler fandtes nogle aar siden tilfældigt i boet efter en af vore naboer i Springdale, efter hans bortgang.

Da regjeringens trang til penger vedblev maatte den udstede bonds. Endel banker blev git ret til at levere obligationerne tilbage til skatkammeret og udstede National Banknotes mod nitti procent af værdien. Greenbacks blev udstedt som legal tender for al gjæld undtagen for told, som maatte betales i guld. Dette gav Wall Street i New York leilighed til at haandtere guldet, og guldmynt steg til en overmaade høi pris, over halvtredje dollars i papir for en i guld, før krigen blev endt.

* * *

Jeg kan da sige at nybyggerlivet i dette settlement var endt før krigens begyndelse, men her var nok ofte noget som holdt os tilbage. Alle vedblev at avle hvede. Jorden blev udmattet og Chinchbuggen kom og tog en stor del af avlingen. Undertiden fik vi mindre end sæden paa mange stykker. Vi vedblev at spinde, væbe og strikke og gjøre vore egne klæder og leve af hvad vi avlede paa farmen til efter krigen var endt. Emigranter kom hvert aar i store mængder. Endel byggede sig hus paa „speculator land“ og arbejdede for dagsløn. Andre fik bo i de gamle hytter, som vore første jettlere havde opsat men nu

forladt for bedre hus. Andre gravede ind i bakken paa land tilhørende slegtninger og kjendte og bodde der. Arbejde var nu at gaa aaret rundt, saa ingen maatte gaa ledig. Efter som de fik noget i lommen drog de ud til vestlige Iowa og Minnesota og Dakota, ja ogsaa til nordvestre Wisconsin, tog sig Homestead og satte sig ned.

Mange af dem havde vist haarde tider i det første, thi de var langt fra jernbaner og endel kom blandt indianerne. Men mængden har nok staaet sig godt. Jeg traf mange af dem i Minneapolis ved stevnet forrige uge. Jeg skulde ønske at de alle vilde la os høre fra sig gennem Samband, uanset hvad bygdelaag de er ifra i Norge; vi var venner og naboer herne men er nu skilte og vi ved ikke boested til mange og om andre ved vi ikke om de er ilive eller hedenfarne. Det skulde være mit ønske at Samband kunde gjøres til en veiviser og give os underretning om hvor saa mange af vore gamle venner og kjendte er, og dette kan gjøres om alle vilde skrive til Samband.

Efter krigen var endt reiste folk i store flokke ifra dette settlement, men jeg kan ikke gi navn eller sted de flyttede til, og derfor har jeg givet ovenanførte opfordring. Saar vi istand den paatænkte store 17de Maifest i Minneapolis næste aar, saa vilde det være meget interessant at mødes der saamange som kunde komme did.

Næsten alle som drog vestover i de dage reiste med dækkede vogne dragne af hester og osser, mest af hester efter krigen. Men de bragte med sig fjør, ofte sauer og griser og høns. Var der nogen som ikke hadde saadant udstyr saa slog de følge med nogen som hadde det, thi det var kostbart de dage at ta tranet vestover, og dertil ønskede mængden at gaa længere end bærnerne var bygget.

Allt speculator land blev nu kjøbt her, endel af dem som

eiede land ved tiden, eller det blev kjøbt af dem som kom fra Norge eller flyttede ind fra andre settlementer.

3 Juli maaned 1862 var Knud, søn til M. D. Lee, og med ham Torgrim Lee, til en mølle i Mt. Vernon, og paa hjemveien blev de rammet af en lynstraale som dræbte en af hestene og begge mændene sad døde i vognen. Dette var det første tilfælde, saavidt jeg ved, at lynet tog nogen bort i dette settlement. Det hændte udpaa prærien en halv mil syd for Springdale kirke. Sommeren 1870 slog lynet ned og tog bort John N. Quistrud og enkens Thora Skalskot en halv mil øst ifra kirken.

Efter 1870 begyndte mange at forandre dyrkningen paa sine farme. De tog til med sævling, fjør og grijer, og de gjorde det meget godt, saa at andre ogsaa slog sig ind paa det samme. Det tog da flere aar at saa avlet fjør nok saa de kunde saa begynde med hstier og man maatte i fjørtningen fjøre lang vei med melken. Men senere blev der hstier over det hele, saa at der nu er saa som har mer end en mil at bringe melken. Dette satte farmerne paa nye fødder. Man tog ind penger aaret rundt, og ordet blev: Koen bygger ny barn, grijerne tar op morkgagen, hønsene betaler grocery billen og sauerne klæder os. Det er samme arbejde at gjøre hver dag aaret rundt, og alle hjælper med melkingen som har kræfter dertil. Landet har steget stadig i pris og hvert aar har flere af de gamle settlere solgt eller leveret sin farm til sønnen eller andre og flyttet til byen for at ta det roligt resten af sine dage.

Gamle Moundsville, eller Pokerville, er nu død og begravet. 3 1880 blev der bygget railroad og den gik langt ovenfor byen. Saa flyttedes byen øst omtrent en mil og den er nu en livlig liden business by i nordvestlige hjørne af townet Blue Mounds.

1861 blev der sat en slagstang paa centrum af section 12 i Bluemuonds og det blev kaldt „oppe staange.“ Der var udlagt gravplads for Amerikanere og de havde der en liden kirke. Der blev oprettet en ny postoffice i et farmhus en mil nordøst paa den gamle militærvei, og ved frigens ende blev et lidet store bygget ved slagstangen og postofficen flyttet did. Smidje blev opjat, og nu fik det navnet Mount Goreb. Storet stiftede hænder flere gange, men der var ikke stor fremgang der. Varerne var meget dyre i frigens tid. Saa maatte de nu ned igjen og faldt efterhvert. Men i 1880, da jernbanen kom og satte depot en halv mil vest fra slagstangen, blev det nyt liv paa Mount Goreb. Mænd med penger kom og satte op gode bygninger og fyldte dem med varer. Andre byggede hoteller. Salooner blev der ogsaa. Der blev handel i det store. Smediet ved stangen blev flyttet til det nye Mt. Goreb, og alle hus som var det værd blev flyttet did fra det gamle sted. Her blev nu plads for læger, jagtørere, redaktører og alle slags forretningssjokk. De kom fra alle kanter med penger i oversflod. Farmerne begyndte at bygge hus og flytte ind. Saloonerne blev der ikke mange aar. Licens blev nedstemt og de maatte gaa og har ikke faat fodfæste der igjen. (Mere.)

N. A. Kliffgaard.

Mr. Kliffgaard, som jeg nævnte som den ældste af de norske settlere i Blumuonds settlementet tog sin ajsked fra dette liv den 13de August 1913 i en alder af 92 aar, 3 maaneder og 8 Dage. Han var født paa gaarden Kliffgaard i Etneidalen, Valdres i 1821, kom til Amerika 1852 og blev gift med Ingeborg Lee og settlede i Town of Ridgeway, nu Town of Brigham. De fik fem børn, men hustruens døde i 1861 og han giftede i 1869 Johanne Skaalrud og havde i dette egteskab otte børn. To børn fra det første egteskab lever, Gabriel, i

Madison, Wis. og Anna, nu Mrs. George Fryer i Wilmot, S. Dak. Fra sidste egteskab lever hustruen og tre af børnene, Anders i Willmar, Minn., Mrs. Edward Kolstad og Mrs. Fred Thousand i Town of Bringham, Iowa County, Wis. Den 16de August blev han stedt til hvile paa West Blue Mounds kirkegaard, haaret af gamle settlere og fulgt af en stor skare af slekt og venner. (Fra en meddelelse ved N. L. Lien).

D. M. Dujum.

3 Mr. D. M. Dujums død, som indtraf i hans hjem i Highwood, Ill., en maanedes tid siden, har bygdelagsbevægelsen mistet en af sine mest betydningsfulde støtter. Han var Njøsøenlagets stifter og lige til sin død dets sekretær. Han var lagets ledende aand i dets sidste stevne i Red Wing, og ingen som da saa den venlige, virksomme stikkelse hvis lyse og kjække væsen unegtelig angav tonen i det hyggelige mødes karakter, kunde tænke sig at han saajant skulde afslutte sin virksomhed. Han var født paa Gaarden Vignes, Lillehammer, 25de Januar 1842, gik først paa Haugs landbrugsskole og siden paa underofficersskolen paa Akershus, og kom 24 aar gammel til Amerika. Han var en mand med ideer og vakre idealer, og disse fandt udtryk i hans stræev med Njøsøenlagets stiftelse og virksomhed og blev derigjennem virkeliggjort saa at laget er ganske vist et af de herligste minder som Dujum efterlader sig.

Houston County, Minnesota.

IV.

D. R. Dahle.

„Daa So Diis Dængde Sheriffen.“

Denne begivenhed fandt sted omkring firti aar siden. Det var Circusdag i byen, og det regnede saapas at farmerne havde god uanfaldning til at tage sig en hviledag. Store skarer

af festklædte folk mødte frem ifra landdistrikterne, og de forskellige nationaliteter grupperedes naturligt sammen til venlig passiar, hver i sine tungemaal eller dialekter. Paraden var, for den tid, noksaa storartet. Massive, rødmalede og forgyldte vogner med brølende løver og bariske tigere (tegnede udenpaa), forspendt af seks til otte hester, kom over landeveien ifra Lansing, imens vældige elefanter og vuggende kameler strakte hele følget udover en mils vei.

Byen havde da et indbyggerantal af omtrent syv hundrede, og gennemsnitlig et vertshus for hvert femti. Den flydende vare fik liberal afsætning. Dyrkerne blev snart i gemtligt humør og holdt ølkranterne i uanstelig gang, og til gjengjæld opvartede de med sine øredøvende sange. Irlænderne hvor og bandte paa hverandre, i al elskværdighed, imens den røde sædrelandsdrik fortæredes med forbausende hurtighed. Norikerne, ifra forskjellige hjembygder, omgiffes med utrolig enighed og spanderte paa hverandre i liberalt maal, saa at efter udbortes udseende kunde ingen skjønne at de nogensinde fivedes sig imellem. De blev ogsaa omjider høirøstede og gav rigelig tilbedste af sine skrøner og skrøyt om utrolige karsstykker som de havde været med paa i gamle landet. Begjæstringen steg i jamme forhold som drikkevarerne formindskedes. Spræke karer fra de forskjellige kolonier begyndte at jøle krav paa legemlige øvelser. Lederne af alle klasser begyndte at egges paa hverandre og uro skimtedes udaf øienfrogene. Nævefegning var uundgaaelig; racekrig en nær mulighed. Nypsta'n var i sit element. Han var noriskernes jelskfrevne ansjører. Uvæd, sterk og erfaren, gif han i kast med enhver, naar og hvorjomhelst det krævedes. Nyet som en farlig modstander erhvervede han sig tidlig ved at klippe af, med tænderne, øresnippen af en af sine naboer.

Drevet af en uimodstaaelig magt, stimlede folk sammen

udenfor en af drikkehullerne. Der var en almindelig følelse af at noget enestaaende maatte hælde. Nyjita'n gik paa, og med nogle velrettede slag strakte han et par Irændere paa gaden. Der blev nu almindelig ophidjelse, og „krig“ erklæredes uførtøvet. I det samme kom Sheriffen. Han var en vel kjendt kæmpe af Yankee slegt. Den paatrængende folkemasse veg tilbage og fredsmanden henvendte sig til norffernes helt med et rapp over nakken der gjorde ham uskadelig for den nære fremtid. Diis var en interesseret tilskuer med sin paraply i haanden. Hun var ikke styggeræd. I al hemmelighed havde hun glædet sig over udfaldet indtil Nyjita'n faldt, men da vaagnede med et hendes fædrelandsfølelse og med samlet vikingemod og kræfter for hun som en cyclone ind paa sheriffen og „pejtede“ paa ham med sin paraply indtil han maatte tage tilflugt i folkessloffen. Her mødtes han af en haanalter der opvakte hans syn til værdigheden af sin offentlige stilling. Han gik da tilbage, greb paraplyen fra heltinden, brækkede den over sit knæ og kastede den udi sølen. Fra taget sit vaaben, var Diis idlertidigt stanset, men hun fattede sig dog i traks, vendte sig langsomt om, hør forsamlingen farvel i udsøgte skjeldsord paa sin egen bygdedialekt, akkompagneret med „haandpaalæggelse,“ og forlod valpladsen med fuldstændig ro og værdighed, afvæbnet men ikke overvunden.

„Rønnebergen.“

Det er vist saa af de ældre norske settlementer som ikke, fra tid til anden, har været hjemsoget af den, iblandt skandinaverne engang forholdsvis ikke skjeldne type, — den omstreifende „Madgjest.“ En del af dem var vist uforfkyldt komne i maade med skjæbnen og tog den eneste udvei til livets ophold. Men de fleste hørte dog til et slags ukrud af „refinerede“ og paatrængende tramps der besad en hvis grad „høiere uddannelse“ hvorpaa de bygget en indbildt retti-

til at faa sig til ro hvor og naarjomhelst de traf indom hos en af sine landsmænd, der undsa sig for at overtræde den norske tradition om almindelig gjestfrihed. Iblandt denne klasse fandtes tildels haandverkere af den lettere slags, som efter mange aars tilhæld i byerne vægrede sig for at tiljule sine hænder med grovt farmarbejde. Men mere almindeligt kunde den slags gjeater stryge af en ikke saa liden boglærdom, især af en religiøs art, der gav dem en imponerende holdning og skaffet den bedste opvartning ifra kristeligfædende nybyggere.

Martin Rønneberg var skolelærer ifra Bergen. Sine yngre dage her i landet viede han til skolegjerningen iblandt det norsk-lutheriske folk i den nordøstlige del af Zowa. Det siges at han røgtet sit kald med flid og held. Omfider kom han dog over statsgrænsen og førte i lang tid et omstreifende liv i de norske settlementer i Houston County. Her havde han aldrig nogen fast lærerpost, men gik omkring og holdt andagt og gav religionsundervisning til børnene i de private familier som bød ham velkommen. Saaledes kunde han paa somme steder holde til i flere dage, indtil vandrelysten drev ham videre. Med tidens gang blev det dog mindre med undervisningen, medens hans besøg blev hyppigere og mandlysten tiltog. Dertil blev han ogsaa med aarene mindre paapasjelig med hensyn til renslighed, saa at husmødrene tilslut vægrede sig for at give ham husly natten over. Paa sine besøg blev han dog endnu rigelig trakteret med mad og kaffe, der blev sat frem for ham saa snart som det gik an, i haab om at han da kunde drage videre og blev ledsaget med mange undskyldninger om at de ikke havde jengerum til fremmede gjeater.

En aften medens han saaledes traskede afsted til nærmeste nabo, fik han et let slagtilfælde, og da man trodde han var blottet for midler blev han ekspederet til fattighuset. Her blev han da, paa sin egen anjøgning indlemmet den 12te Januar

1911, og opgav da at han var 77 aar gammel og foruden midler eller paarørende. Til alles forundring kom han dog to maaneder senere til myndighederne med det forslag at han nu vilde gjerne indgaa paa en kontrakt at countiet skulde tage vare paa ham for livet mod en betaling af \$300. Dette blev da arrangeret, med den tilslutning, paa hans forlangende, at han ogsaa skulde gives en kristelig begravelse paa den nordlutheriske (synode) kirkegaard i Wilmington. Da denne kontrakt blev skreven drog han frem af sine klæder seksti femdalerjæder, gamle, fillede og slidne, som han overleverede med den gratis oplysning, at naar undtages „nogle center til klæder“ saa var han da (igjen) uden midler.

Han døde 20 Oktober 1911, og blev begravet efter indgaaet forlig. Men nu kom den største overraskelse. Ved undersøgelse af hans papirer fandtes der en anvisning paa \$440, som han havde staaende i banken. Dertil var der ogsaa brever og en kvittering, dateret Juli 14de, 1911, ifra kassereren for den Forenede kirke for \$1500, overleveret til „reparation paa Hommes Gamlehjem i Wittenberg.“

Altjaa, medens bygdens godtroende kvinder i flere aar beværtet denne nødlidende (?) „madgæst,“ med alle slags gode sager, for medlidenheds skyld, gif han iblandt dem og bar paa sin slidne krop ikke mindre end toogtyve hundrede dalere i gode penger.

Telleffons gamle Sofa paa Nojeau Hotel.

Jeg skrive vil en sang, men bliv ikke fortørnet,
Om sangen gjelder blot en sofa i hjørnet;
Som alle andre ting, den har en historie,
Og den har nok fortjent at høste lidt glorie. —

Den gamle sofa, — om den kunde fortælle
Hvad den har hørt, det blev en elskovs-novelle.
Hvad den har lidt, det kan man se paa medfarten,
Nu er den slidt, — den var vistnok ny ifra starten. —

Sa den har baaret mere elskov og sødme,
End man fortælle kan foruden at rødme,
I mange aar den sliq har staaet i virket,
Og under byrden mangengang den har knirket. —

Nu er den slidt, mer end nogen sofa i byen,
Og Mister Telleffson snart maa ha sig en ny en,
Men naar den gamle gaar, vi gjir den den ære;
„Den var min sandten en „crackerjack“ til at bære.“ —
John P. Zvers.

Syner.

Gaml Gullik Niste i Brandon, N. Dak. sender os beretning om nogle syner han selv har oplevet. Det er vel bekjendt at der blandt de ældre ijer fra fjeldbygderne gaar mange fortællinger om lignende merkelige oplevelser som de erklærer er virkelig sandfærdige. Det kunde være ret interessant at samle paa saadanne fortællinger. Det er i regelen blot de aller ældste af vore gamle som har været udfat for disse hændelser eller havt den „gave“ at kunne se synerne. Mr. Nistes erfaringer gjengives da her i alt væsentligt saasom han selv beretter. —

* * *

Det var en juleaften i Norge, da der ingen maane var, at bort talghys gif ud efter vi hadde lagt os, saa ja min far, „Gullik staa op og tænd lysset igjen.“ Jeg staa op, men i det samme saa jeg en mand staa lige henne ved sfaapet. Han var

stor og rundbygget med sort haar og brune øine. Jeg gif hen og vilde lægge min haand paa ham, men saa flytted han sig bort fra mig. Da tænkte jeg, det maa være spøgelser, og var lidt ræd, men vendte mig til pejsen for at tænde lyset. Men i det samme sagde det bag mig, „Tænd ikke i lys efter en aand.“ Da blev jeg ikke sen til at komme mig i sengen og det var ikke sikkert for at jeg skalb.

Det var en aften jeg med en kamerat skulde ud en tur for at besøge nogen jenter. Vi var i nitten aarsalderen og fulde af liv. Da vi kom til fjøset gif vi ind men der var ingen jenter der at finde. Vi gif da hen imod døren og hørte da et stort spektakel med skraal og sang, som der skulde været en stor flok mennesker. Naar vi gif udenfor hørte vi ingenting, men saasnart vi kom indenfor igjen da var det samme leven. Saa gif vi ned til kongsveien og tænkte at gaa hjem, men vi blev staaende og snakked og forundret os over hvad vi hørte, og saa gif vi tilbage til fjøset igjen. Men da hadde lyden forandret sig. Det var bare graat og jammer, akkurat som om nogen var i dødsfare og det hørtes ud som om det var udi et hav.

En anden gang jeg gif efter jenter kom jeg ind ved hujet og raabte til pigen. I det samme faldt der noget akkurat med lyden af isstykker for mine fødder. Jeg studset lidt men raabte igjen, men det samme hændte som før. Da blev jeg ræd og puffet mig derfra.

Engang jeg med tre andre var paa reise til Lærdalsøiren med læs stoppede vi paa en plads for at hvile lidt. Der fortalte man os om en mand som var faldt ud for et hjerg og slaaet sig ihjel. Saa sa den mand hos hvem vi stanset at han skulde vise mig stedet hvor denne ulykke hændte, hvilket han gif iveri med at gjøre. Mine kamerater hadde set det før, men jeg lod som om jeg intet vidste. Da vi førte iveri var jeg fremst med mit læs, og ropte i galskab, „er det her, Ola?“ „Nei, bare

fjør du.“ Om en stund ropte jeg atter det samme. „Nei“ sa Ola. Men da vi kom til stedet stanset baade heften og hele udstyret og da jeg forsøgte at slaa paa heften, saa stod der ild fra hjulene. Saa kom Ola springende og sa: „Her er stedet, Gullik.“ Men saa blev han var hvorledes det stod til. „Gullik“ sa han, „har du vidst før at det var her?“ „Ja“ sa jeg. „Da kunde den onde havt magt til at kaste dig udenfor, naar du spørger paa den vis“ sa han. Ræd var jeg, men saa kom jeg ihu at nævne frelseren, og da slap taget og heften drog frem i fuldt sprang, og jeg angret min vildhed.

Paa vor gaard hadde vi engang en mand som mistet forstanden og blev aldeles styren. Vi maatte passe ham hele tiden, og en nat skulde jeg sidde ober ham. Han vidste slet ikke hvad han gjorde, og jeg syntes saa synd i ham at jeg tænkte ved mig selv at jeg vilde bede for ham. I det samme løftet han haanden og sa, „tak du, som ber for mig“ Om morgen stod han op og klædte sig selv og var som før, men om to dage døde han.

En vinter hændte det mig at hver nat naar jeg hadde lagt mig paa venstre øre saa hørte jeg en slik leven akkurat som nogen skulde sneedkere og slaa spiker. Men saasnart jeg vendte mig paa den andre side hørte jeg intet. Min hustru skjændte paa mig og sa, det var bare at jeg indbildte mig noget. Men en dag døde min søns lille gut, og efter den tid hørte jeg det ikke mere.

Disse oplevelser, forfjkrer Mr. Nijte, er fande allesammen.

Gallingstevne. I Spring Grove, Minn., skal der holdes et lokalt Gallingstevne den 21de Oktober førstkomende. Spring Grove er som kjernepunkt for et af de rigeste og ældste itrøg, der blev befolket og opbyggt af Gallinger, og er blevet kjendt som et særdeles gjeitrit mødested for bygdestevner. Vi haaber stevnet blir vel besøgt.

Anden del af Martin Ulvestads hjempeverk, „Nordmændene i Amerika deres historie og reford“ er udkommet. Den er trykt i Minneapolis, 1913, og er i samme format som den for flere aar siden udkomne første del, og er paa over 500 sider. Det er en alfabetisk ordnet kalender over nordamerikanere, med en hel del personal oplysning, og bør bli meget værdifuld for alle som har brug for saadan en bog, og det har de fleste af os ikke saa sjelden. Fra bogens forord anføres: „Dette (2det bind) indeholder nærmest personaloplysninger paa samme tid, som jeg (i forbindelse med deres ledere) har nævnt de flest mulige foreninger. Men ogsaa i dette bind findes noksaa mange historiske beretninger.“ Bogens pris er ikke medelt os. Det er visseelig et verk af stort værd, som vort folk bør være den utrættelige forfatter taknemmelig for.

Rettelser: Side 561 No. 65, 29 November skal være **Oktober**. I samme stykke skulde navnene Lunde og Avenrud være Lande og Avenrud.

Beretning om Valdrisstevnet.

Stevnet begyndte Lørdags formiddag, 6te September, i Ark Auditorium paa 1ste Avenue og 31te gade syd i Minneapolis. Trods den trykkende varme begyndte man at samle sig allerede længe før middagstiden. Der kom til mødet iaar, foruden dem som kommer stadig aar efter aar, saamange som ikke før havde bivaanet noget stevne, at man ret som det var hørte dette særlig bemærket af de tilstedeværende „veteraner.“ Tiden gik med stor hygge og forsamlingen øgedes stadig til tiden for dagens glanspunkt, aftenens gæstebø nærmede sig.

Forretningsmødet var bekjendtgjort til flokken tre, men den blev omtrent fire før man fandt sig tilrette med at sætte sig rolig. Da mødet blev kaldt til orden i lokalets basement etage var der vistnok samlet vel saa mange som til noget tidligere forretningsmøde. Sekretærens protokol følger her:

Valdris Sambands aarsmøde,

Ark Auditorium, Minneapolis, Lørdag den 6te Sept. 1913.

Mødet aabnedes af formanden, M. A. Weblen. Valgkomite bestaaende af følgende tre personer blev udnævnt: Pastor L. Høverstad, Ivar Hovey, Sam Thompson.

Formanden gav derpaa en kort overjagt over det forløbne aar, hvad Valdris Samband angaar. Saa omtalte han Galdor Bjørge, som vi iaar for første gang savnede ved Valdrisstevnet, og udtalte, at i ham havde Sambandet mistet en af sine gæveste mænd. Derpaa oplæste formanden sin rapport som Manager for Samband Publishing Association og tillige kassererens rapport for Associationen.

Valdris Sambands sekretær og kasserer oplæste den finansielle rapport for forløbne aar. Disse rapporter henvises til følgende revisionskomite som valgtes: Henry Jngvalson og Ole Rood.

Formanden redegjorde angaaende næste aars 17de Majfestlighed og mødet tilstemte den foreløbige ordning.

Valgkomiteen rapporterede følgende nominationer: Formand, Proj. M. A. Weblen; Viceformand, Past. M. S. Gjevare; Sekretær-kasserer, M. W. Sundheim; Medlemmer af styret, D. A. Hein, Ole Rood, M. A. Weblen. — Rapporten blev enstemmig tilstemt og alle erklæredes valgt.

Mindegaven optoges til behandling. Formanden meddelte en hel del oplysninger, og det fremgik, at den seks mands komite, som paa forrige aarsmøde besluttedes udnævnt, ikke havde kvalificeret og at der ikke foresaa nogen rapport. Rapport fra denne komite afventes senere.

Et forslag om at Valdris Samband fremdeles opmuntrer dets medlemmer til at støtte den nationale Mindegave blev enstemmigt tilstemt.

Mr. Mikkel Opheim fra Beaver Creek, Minn., omtalte mu-

jeunssjagen i Valdris og opmuntrede til at støtte samme. Sagen henvises til jeksmandskomiteen.

Derpaa blev mødet hævet.

M. M. Sundheim, sekretær.

Gjesteboet.

Kloffen iøv aabnedes dørene til den flagsmykkede og med blomsterpyntede borde fyldte, store spisehal. Gjesteboet var forberedt af den samme komite som i mange aar har forestaaet disse berømte tilstelninger ved steverne. Snart var de omtrent fire hundrede pladje fyldte. Pastor L. Høverstad læste for maden, og jelsfabet tog til sig af det herlige festmaaltid. Der var naturligvis Rjummegrauten som hovedret med støtte af fladbrød, spekekjød, kjødboller, gammel- og anden ost, og en lang række af andre norske og amerikanske retter. Under maaltidet opvartede et orkester med hovedsagelig norske musikstykker.

Efter maaltidet henvendte Sambandets formand sig til forsamlingen med nogle velkomstord som indledning til programmet, og frembragte først hilfener fra nogle medlemmer som var fraværende, deriblandt Harald Thorjon, E. A. Sjelle, William Ellingbøe, Johan N. Hougén, og Knut Kjøs. Staaende sang forsamlingen under Mr. Baldanis ledelse „Ja vi elsker.“ Derpaa fulgte taler og sangnumre omtrent i følgende orden: Fjettalen paa Valdrismaal af Pastor Christian S. Thompson fra Deconomowoc, Wis. Den staar andetsteds i Samband i sin helhed. Sang af Baldani: Eg elsker dei vug-gande toner, og fremkaldt sang han „Bygdevise.“ D. A. Dahle fra Caledonia, Minn., holdt derpaa en anslaaende tale dels i dialekt dels i „simpelt norsk.“ Den er andetsteds gjengivet i nærværende nummer af Samband. Wijs Bergsjot Hoffstad sang Sigurd Lies „Midsummer Sang“ og et nummer til.

Juul Diejerud, som var kommen til stevnet helt fra hovedstaden Washington holdt dernæst en fængslende tale, som vi nok senere saar gi vore læsere i Samband. Saa violinsolo ved Ray Peterson, og derefter reiste man sig og sang landets fædrelands-sang „America.“ Lotningslagets formand, Johan C. Gran, blev fremkaldt og talte meget anerkjendende om Valdriernes arbejde i bygdslagbevægelsen. Efter Wijs Hoffstad havde jullet „Carissima“ talte Pastor L. Høverstad baade morjont og alvorligt til forsamlingens tydelige tilfredshed. Baldani sang Saterjentens Søndag. Det sidste paa programmet var jelspil ved Ole S. Flaten fra Northfield og vi tør, uden at frygte for at nogen af alle de andre deltagere som underholdt den festtemte mængde skal ta sig nær deraf, sige at Flatens laatter fængslede den lyttende skare som intet andet i hele aftenens nydelse, uden det da skulde være rjummegrauten, thi den er jo jelsjagt det som hele valdrisgjesteboet paa en maade dreier sig rundt.

Det meget heldige gjestebo har vi i aar vor øvede festkomite at takke for. Den bestaar af Herrerne M. A. Weblen, Ole Rood, D. A. Gain og M. M. Sundheim, bistaaet af deres gjæve hustruier samt Mrs. A. T. Brandvold fra Fairbault og Mrs. A. A. Weblen. Mændene vil ikke drifte sig til at negte at det nok er disse kvinder, som udgjør den arbejdende „section“ af komiteen.

FriLuftsmødet Søndag den 7de.

Var det om Lørdagen saa hedt at en del vistnok ikke syntes de kunde udholde at ta del i gjesteboet, saa var Søndagen saa ypperlig en dag som nogen kunde ønske sig for mødet i Como Park. Allerede midt paa formiddagen var der kommet herhen en juuld flok besøgende, men det var ved middagstider at folkevandringen derud rigtig satte ind. Det blev et af de al-

Ierbødsje lagsmøder som noгенfinde er blit afholdt der, og de talrige udenbys deltagere hadde det uhyre travelt med at faa træffe saa mange som muligt. Der var derfor ikke tid til noget langt samlet møde, men formanden sammenkaldte dog flokken til et informelt program henvend fire tiden. Taler blev da holdt af Pastor Thompson, som var festtaler aftenen forud, af Saul Diferud, Advokat D. K. Dahle og Pastor Høverstad. Formanden indledede mødet med oplæsning af en hilfen i bunden stilt fra Johan Nathaniel Høugen i Forest City, Iowa, og gjorde dernæst nogle bemærkninger i anledning at det var blit ham berettet, at der under den nationale Mindegavekomites møde nogle dage før, var fremkommet udtalelser om at Valdris Samband skulde være ugunstig stemt overfor den nationale komites arbejde for Mindegaven. Han mindede da om at Valdris Samband hadde paa tidligere møder fattet beslutninger om at opmuntre sine medlemmer til at støtte mindegaven, samt at forretningsmødet igaar hadde atter tilstemt samme beslutning. Dette maatte faa være nok til at gjendrive den saaledes fremjatte falske beskyldning. Dertil syntes han at her var ogsaa stedet at nævne, at samme ugrundede beskyldning var samtidig blit fremjat mod ham selv, at han var imod den nationale mindegave. Der var vel intet at gjøre derved andet end at stemple det som en ondskabsfuld løgn, og med den erklæring led han det uhyggelige emne ligge.

Tilfaldt stillede en skare sig op for at bli fotograferet. Der var formange til de alle kunde bli med paa den ene plade, men det blev et meget bakfært og godt billede og hver enkelt derpaa er let gjenkjendelig. Fordi at vi synes at fotografen gjør laget en stor tjeneste ved saaledes at faa til et varigt minde om stevnet, en jmuik og tjenlig rekord for de kommende aar, synes vi at han fortjener den avertering vi kan gi ham ved at anbefale billedet og opmuntre saamange som muligt til at

forstafje sig et eksemplar. Det kan jaaes for endollar frit tilsendt ved at henvende sig til Skage Brothers, 416 20th Ave. North, Minneapolis. Sambandets formand er villig til at hjælpe dem som maatte ønske at sende bestilling gennem ham. Billedet er omtrent 32 tommer bredt (langt) og otte eller ti tommer høit.

Man holdt paa med samkvem og samtale udi parken til dagen var vel mod eiden. Det var saa omtrent „fogla“ da de sidste drog derfra, og det 15de Valdrisstevne var slutt.

Tale ved Valdrisgjestebyet 1913.

Af Pastor C. S. Thompson.

E ha østo undras paa kofør dei Valdrisadu som ha være testæes vi desje stevno ei gong alti æ so hysjige paa o koma dit te kort aar derette. Dæ jer nesten ut som dei gaar o venta paa dæ neste stevne so snart dæ eine æ overstaat.

No, naar e ha være mæ her ikvæld, so skjona e nok fo dæ æ som dræg. „Dai bia kji længji, dai som bia paa ein go duggur.“ Naar e jer al denne goe maten, som dei ha stelt te her, so trur e e veit kofør dei bia. O dei bia kji fergjævis, jer dæ ut te. Dæ æ ubøttele mykji mat her. Sa, „dæ ska usjjsint te taa di som gøtt æ,“ ha e hørt, o dæ æ no sant. Dæ æ mæ us ikvæld som dæ va ein nabo mō hadde heime. Dei va bet te brøllup ei gong, o dæ va mykji go mat der, kan dø beta. Daa dei va komin teborš ja man te jaan sin: „No maa du æta dugele no, Nils; du faar kji slitt te for dag.“ D'æ kji te for dag mō har slitt mat, o kji æ dæ te for dag mō jaar væra ilag mæ so mange sjele skjikkelige o bra sølk, som her ve Valdrisstevne. So d'æ kji nofo o undras so stort over at dei kjæm aar ette aar, stundo ganske langt, før o væra testæes ve Valdrisstevne.

Daa e løyde, tili i sommar, o tala her ifvæld, hadde e nok ein anels om at dæ va domt før me o prøve o jæra nofo slift. O den anelsen ha vøfje paa me heile tie jea slif at naar e no itaar her ifvæld æ e aldeles sfraaifker paa dæ at e va ein stor toff.

E ifjønte dæ vilde bli vanifele før me o tala jo reint o æfte eit valdrismaal som ein borde jæra her. Hadde dæ vøre for ein fem-o-tjue aar jea, daa e va ein liten jmaagut, fo trur e nok e funna ha jort dæ bære enn e kan no. Daa funna e fji nofo anna jpraaf, o daa dæ va dæ mō brukte heimō heile tie, funna e greie dæ ganife gøtt, men no ha e vøre borte ifraa dæ jo længji at dæ æ nesten bortgløimt alt ihop, o dæ bli jo vanifele te o jaa vœngt kjæften o tonga ji te slif at ein kan ut-tala je i desje stærke o kraiftige uttryk som mō ha paa valdris-maale. Men jea e ha løyd dæ, jaar e vife at e æ jo mykji taa ein Valdris at e prøva dæ o jæra dæ beste e æ go te. „Kjaf-ten o mote, dæ jølpe jo mange,“ ji dei, o e faar haape dæ, at dæ ortøfje æ jannt. O jo faar dō unjylde om dæ blanda je inni enfort or el uttryk som fji æ jjele æfta Valdris.

Dei ji dæ, at dæ fji gaar an o gleyne bort morsmaale jit. Mō har hørt o lese mykji om dæ i den jainare tie. Men e tvæla nok stjggele paa dæ, o e trur dæ, at mō fji behøve o gaa langt ette bevis før dæ. — Dō jaar unjylde at e tala jo mykji om me jjol, men e trur at slif som dæ ha gaat me, ha dæ gaat mæ mange. —

O dæ nofo som e kan falle mit morsmaal jo æ dæ valdris-maale. Mō æ slif jilla mō jo æ jødt taa norfje jørældro her-telands, at mō nesten fji veit fo som æ morsmaale vort. Ifji æ dæ engelf el „yankee,“ før dæ va fji dæ ho mor jnakta te us jyst. Dæ va jyst naar mō kom ut iblandt eirisjo o andre i jfula o paa gata, at dæ vart jpraake vort, jo dæ kan mō fji

falle morsmaale vort. Sel' va dæ fji jimpelt norf — e meina daa riksmåale. Dæ va fji dæ dei brukte hella. Dei alle-flejte taa vøre jørældro va komin fraa eit el anna taa bygde-lago; før dei va bondefølf, dæ mejte taa dei. O bondejpraake el bygdemåale tok dei mæ je o dæ va dæ dei brukte heime. Mō som æ jødte o opalne i jlike heim hørde o lærde jyst Valdris el eit taa dei andre bygdejpraake. O dæ maa mō væl falle vort morsmaal, dæ som mō lærte taa jar o mor som hōdn.

Slif jiff dæ te at morsmaale mit blei Valdris o e funna greie me nofo gøtt mæ dæ jo længji e va heime. Men jo kom e, som jjurten-aars gut, te o gaa paa „prejsteskula,“ som dei falla dæ. Der jørjto e jnart at dæ norfje jpraake e funna tala va fji jint nok, o e maatte te o lære riksmåale. Dæ va ak-forat som dæ fji va gøtt nok o tala Valdris. — Dæ æ no jelt fo blinde jølf kan væra, mæ. — So jeff dæ te, at e kom bort ifraa morsmaale mit, o e ha maatte klara me jo gøtt e ha funna mæ jimpelt norf jea; før e ha fji hatt anledning o bru-ke morsmaale mit. Men dæ ha vøre mang ein gong at e ha jafna mange taa dei stærke o jylrige or o uttryk som jins i valdrismaale naar e jfulde te o uttaala me. Men no æ dæ no nesten bortgløimt altsamma.

Dæ æ gøtt o læggji merke te dæ at dæ æ blit lite anjlein no i tanken som jølfke har om bygdejpraake. Dæ æ blit meir paa moten o kunne tala eit bygdemaal. Alle desje bygdelag som dei ha jaat istand æ gøtt bevis før dæ. No æ dæ nesten slif at dei æ jildast som kan tala eit bygdemaal. Dæ æ gøtt o veta at dæ va Valdrisadn som va taa dei jyste te o arbeie før denne tanken iblandt norfjaradn her i Amerika.

Dæ æ afforat som dæ gaar ein heil vættels over jølfke vort no i denne retningen. Her i Amerika æ alle desje bygdelage bevis paa dæ, o i Naari æ dæ maalftræve dei driv mæ. Riks-måale æ fji nok. Mō jinn fji uttryk før dæ som æ æfte norf

i us i dæ danff-norffe spraafe o difør so gaar mō tebakers te bygdespraafe vort o i Naari prōva dei paa o faa te eit spraafe som kan pasje sør alle dei forskjellige bygdelagē. Dæ kan kanjji gaa an sør dei derborte i Naari o bli einige om dæ, men dæ vilde alder gaa an her. Skulde mō prōve paa dæ her, vilde dæ berre øielaggji alt dæ norffe spraafe sør us. Difør so æ dæ beste maatin o jæra dæ paa som mō jæra dæ her i Valdriklage: opelste o opmuntre te o bruke o behalde so mykji taa bygdespraafe som dæ gaar an, o dæ so længji mō kan.

O mō vil alle væra mæ, mō som æ jødd hertelands oso, i dette. Før mō lika desje ting mō mæ o dæ æ vort, o mō hæld taa dæ som æ vort. Mō æ kji taa dei som sijnst at dæ andre har æ bæere enn dæ mō har sjøl. Valdriksadn ha ore sør o vara ganste ansleis. Mō trur dæ mō har æ so gøtt som de finns, o væl so dæ. Mō har kji nofo teaavers sør dei som sørjmaa dæ dei har sjøl. Dæ hænde nof dæ finns ein Valdriks no o daa som synes dæ dei andre har æ so mykji jildar enn dæ han har sjøl; som dæ va mæ ein, som jar ba mæ teduggurs heime eingong mæa e va jmaagut. Kjæringe hajs va mæ hono mæ. So mor hadde kji jtelkt te sør jrenmadisse sjølf o hadde fokt nofo kjøtsuppe. So jätte fram dæ ho hadde telaga, o man aat up suppa ji. Daa sporde mor om han kji vilde ha meir suppe. „Jau“ ja han o jlidde taliken jin te ho mor. Daa stirde kjæringe hajs paa hono so rart o ja, „No æ dæ som kjæm aat de, Ola? du æt alder suppe heime.“ „Dæ kji slik suppe, dæ,“ ja han. Dæ va kji so mykji, kanjji, at suppa va bæere, som dæ va at han jyntes dæ andre hadde va bæere enn dæ dei sjøl hadde. Dæ æ ein del taa vore sjølf som æ slefe, men dæ æ kji nofo o roje dei sør. Dæ mō har sjøl æ life so gøtt som dæ andre har, o væl so dæ.

Men dæ æ kji berre spraafe mō har som æ eiendommele sør us, men dæ æ mange andre ting som mō borde lære o jæra

pris paa o bevare so gøtt mō kan. Dæ ha vore framhøldde her i talo som æ blit halde ve desje jteveno, kosleine d'æ mæ mange ting som æ eiendommele sør us som norfkara o som valdrija, so e sfa kji ta me te her o rekna op fo dæ æ altjamma. Men e vil peike paa dæ som e trur vil jølpe us te o behalde dæ som æ gøtt uttaa dei ting.

Mō maa ha kjenskap te dei forhold som vore forældro har levt i o dæ som dei ha utført. Dæ faar mō greie paa naar mō læs vort sjølf historie, jagn o traditiona. Bli mō kjæmt mæ dæ, sørjtaa mō bæere tankejætn, livsjyne o heile karakteren jaa vort sjølf. Førstaa mō dæ so kan dæ oso hænde at mō lære o sørjtaa us sjøle o dæ maa mō jæra sfa mō duge te nofo.

O dette maa mō jjaa te mæ, at hødne vore jaar kjenskap te, anti dæ no bli i eit spraafe el dæ andre: valdriks, norj el engelsk, so jaar dæ vara dæ jamma. Jildast æ dæ no so længji mō kan halde oppe spraafe mæ, men dæ æ kji alti dæ gaar an dæ, o meir o meir vanskele bli dæ te fort mæ dæ. Men dæ gaar an o faa kjenskap te desje ting i eit anna spraafe om dæ jæll lettare.

O dæ maa mō stræve ette alt mō ørfa, so at naar dei ældre jæll bort so veit dei dæ at desje ting som dei ha halde so mykji taa dæir in kji bort mæ dei, men leva o har magt o verkna paa slægtidn neaaver.

Dæ va ein ting e maatte løva daa forman ba me tala her, o dæ va at e kji skulde halde paa sør længji. Jan maa ha trut e var lik desje jpeldaasjagn, som æ slike at naar dei ha vunde dei op gaar dei so længji dæ æ nofo vind at i dei. No vil e stanje so at han kji maa stanje me jørenn e synes e æ færdig.

Æ vil daa faa løv o takke sør anledningn e ha hat te o vara her jfvæld o sør dæ e jekk løv te o tala te diffa slik som e ha jort.

Helsing til Baldrisgjesteboet 1913.

Fra Knut Rjøs.

Saa mødes vi da nu atter her
 Gjæn paa valdrisstevne,
 Og ha den hugna det altid er
 At træffe venner og kjendte.
 Vi have levet godt og vel
 I de henspundne dage,
 Og her for legem, aand og sjæl
 Er kost af bedste slage.

Mø æ beværtta so ekstra bra
 I dag paa jestedøe,
 At styrismenna stor tak ska ha
 'Fraa alle so her ha være.
 Bort Samband er et bindeled
 Blandt os til fjærne tider,
 Og hjælper til med dygtighed
 At jand oplysning stiger.

Helsing til stevnet.

Oplæst i Como Park 7de September 1913.

Saa ha mø te Baldrislag møtt,
 Berre mø kunna kaama her støtt,
 Som me kjæm her i flok aa i sølje
 Fraa Mudal aa Skire aa Bang —
 Det er de som har levt der aigaang
 Før de kom hit over brusende bølje.

Mangen ain Baldris mø finne,
 Som fra hin tid har glimrende minne
 Fraa den ti han var ung,
 Svordan han i fjeldene gif,
 Og deraf stor glæde han fik
 Da i livet ei byrden var tung.

Ja ret ofte vi maa gjøre bod
 For det ældgamle vifinge blod,
 Som flyder i Baldrisens aarer.
 Om ei krigerisk som for dum han var,
 Saa er Baldrisen end ain go far,
 Om ei mange med kniven han saarer.

Men hvis kniven han ikke kan finde,
 Kan du holde det udi dit minde,
 At han næven kan bruge med magt.
 Men ikke jeg vil du skal tro,
 At til slaas er kun Baldrisen go.
 Mang an't som er godt er ved ham fuldbragt.

Han er ikke snudd af hver vind;
 Thi en Baldris er stridig i sind.
 Om lidt knarkut han er sommetider,
 Naar en daler han faar i sin haand
 Kan du let se at nu tidens aand
 Dybt ned i hans hjerte sig bider.

Han kan altid familien sin føde.
 Han, som sagt, er den nordmandske jøde.

J haandverk han god er, og flink er i handel.
 Sommetider kan hænde lidt vild —
 Men ellers gemtylig og snil,
 Oprigtig og ærlig han er i sin vandel.

Den Baldris som mø møter her,
 J allsags forretning han er —
 Han er advokat, doktor og prest,
 Handelsmand, juedker og skrædder,
 Ja, og bonde og grovsmed, jeg vædder
 Og i alle de fag er ain Baldris nok bedst.

Her kan jeg mig rigtig fornøje —
 Naar jeg ser rundt saa falder mit øie
 Paa mangen stor mand som er her —
 Mægtige mænd og deres kvinder
 J denne forsamling du finder.
 Jeg maa lykke tilnøjske enhver.

Jeg kan min glæde ei dølgje
 For at udi slikt glimrende følge
 Jeg kan ogjaa saa her være med.
 Tanken den vender tilbage
 Til tiderne, længst glemte dage,
 Til Nybyggerlivet i mangt et godt sted:

Ja, nok vi ved, i dette land
 Her bor der mangen god nordmand
 Som flytted hid i gamle dage,
 Kun han selv og egtemage
 Kom for at finde sig et hjem;
 Med hurtighed de ei drog frem —

Med offer spændt for prairie schooner
 Det gaar ei fort, men jævnt det moner.

Søgte da et stykke land,
 Som laa høit og frit fra vand;
 Sandt det, og paa bakkesiden
 Gravede en kjælder liden,
 Torv for vægge og for tag
 Lagdes op i lag paa lag,
 Gulv af sten, og skorsten muret
 Ujævnt var og meget furet.
 Kun et vindu og en dør —
 Skummelt var det, om du spør.

Der de bodde mange aar,
 Til den tid de mer raad faar:
 Skjer han for plog saar sat,
 Ryddet land til langt paa nat.
 Naar en agersket fik pløiet
 Var den gode mand fornøiet,
 Og lidt hvede deri, saa
 Wilde alting heldig gaa,
 Kunde han saa brød for sine
 J den kolde vintertime.

Høsten kom, med krill paa naffen
 Drog han hen til agerlappen,
 Slog grønet ned og bandt i jammen,
 Haardt arbeide var altsammen,
 Træsfede — med tust i haand
 Slog han hveden udaf baand;
 Mange mil til mølle førte,

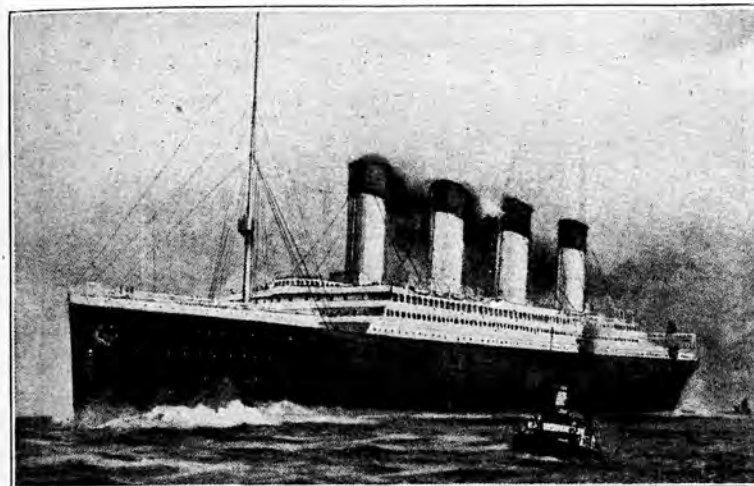
Langsomt ham de stude førte;
Der gif ofte mange dage
Frem at kjøre og tilbage.

Fattig var den gode manden
I den tid, som mangen anden;
Sjæld og tung var livets kamp,
De gav ei op og frem de vandt.
Ofte tiderne var tunge;
Jødes maatte mange munde;
Men som tiden randt de aar,
Snart forbedredes hans kaar.
Nu han rundt kan gaa paa bakkens
Net i ryggen, stiv i nakken,
Bespise hvor han har naadd frem,
Og glædes i sit vakre hjem.
Sykken han tilslut har fundet,
Vere, gods og guld har vundet,
Kan tilfreds nu se tilbage
Paa sit værk i livets dage,
Svile kan i livets aften,
Nu naar han har mistet kraften.

*

Til slutning vil jeg tak frembære
Til alle dem os gjorde ære,
At jamløs her paa denne dag
Til høitids fest, i Valdrislag.
Om ikke mer vi mødes her
Vi glade minder med os bær,
I mange aar kan se tilbage
Paa disse glade stebnedage.

Johan Nathinel Haugen.

The White Star Line

indbefatter

Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,
fra 21,000 til 25,000 Tons.

Afseiler

Afseiler

Olympic.....4de Okt. fra New York	Megantic.....8de Nov. fra Montreal
Cymric.....7de Okt. fra Boston	Celtic.....13de Nov. fra New York
Majestic.....11te Okt. fra New York	Teutonic.....15de Nov. fra Montreal
Megantic.....11te Okt. fra Montreal	Arabic.....18de Nov. fra Boston
Celtic.....16de Okt. fra New York	OLYMPIC.....19de Nov. fra NEW YORK
Oceanic.....18de Okt. fra New York	Cedric.....20de Nov. fra New York
Teutonic.....18de Okt. fra Montreal	LAURENTIC 22de Nov. fra NEW YORK
Arabic.....21de Okt. fra Boston	Majestic.....26de Nov. fra New York
Cedric.....23de Okt. fra New York	Canada.....29de Nov. fra Portland
Laurentic.....25de Okt. fra New York	BALTIC.....4de Dec. fra NEW YORK
Olympic.....25de Okt. fra New York	OCEANIC.....5te Dec. fra NEW YORK
Baltic.....30te Okt. fra New York	MEGANTIC.....6te Dec. fra PORTLAND
Majestic.....1ste Nov. fra New York	Celtic.....11te Dec. fra New York
Cymric.....8de Nov. fra New York	OLYMPIC.....13de Dec. fra NEW YORK
Oceanic.....8de Nov. fra New York	Teutonic.....13de Dec. fra Portland

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og tilstrækkelig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Bordduge. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rumets Nummer paaføres Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Biletpriser til og fra Skandinavien, samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE.

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., - MINNEAPOLIS, MINN.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

Ordbøger.

ALNÆSE'S Norsk Uttale-Ordbok, utgik af Bymaalslaget. 144 Sider. Indbunden.....	\$1.00
SKARD'S Nynorsk Ordbok for Retskrivning og Literaturlesnad. 241 Sider. Indbunden.....	90 Cts.
TØNNESSEN'S Retskrivnings Ordbok over det norske Rigsmaal, med Forklaring af særegne Ord, Fremmedord og Egennavn til Skole- og Privatbruk. 316 Sider. Indbunden.....	\$1.35
SCHJØTT'S Norsk Ordbog. Vistnok den fuldstændigste norske Ordbog som findes nu. 996 store Sider. Indbunden i halv Marrokko	\$4 00
BRYNILDSEN'S Engelsk-Norsk Ordbog. Fuldstændig Ordbog med Udtale af alle engelske Ord og Verballiste. 952 Sider, stort Format. Biblioteksbind.....	\$3.50
GEELMUDEN'S Engelsk-Norsk Ordbog. Fjerde Udgave, ved H. Eitrem. Engelsk Udtale. 731 Sider. Stort Format. Biblioteksbind.....	\$3.00
LARSEN'S Norsk-Engelsk Ordbog. Fjerde Udgave. Gjennemset af Johannes Magnussen. 687 Sider, stort Format...	\$2.75
GLEDETSCH'S Engelsk-Norsk Ordbog. 1206 Sider, stort Format	\$2.00

Digt og Salmar

af Lærer Torgeir Magistad, vestre Slidre. 36 Sange, 48 Sider.

I Omslag.....25 Cts.

The Free Church Book Concern

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

DEN KATOLSKE FARE.

Bogen om Gustav Adolf og Trediveaarskrigen og den katolske Fare i Amerika, af A. Fryxell, Dr. H. G. Stub o. a., indb. \$1.00, heftet 75 cents, portofrit, faaes ved at skrive til udgiveren, Rev. E. Jensen, 2516 14th Ave. S., Minneapolis, Minn. — Paa det kraftigste anbefalet af U. S. Senator Knute Nelson og kirkebladene.

P. O. Kittilsland Jan 14 1914
Skul SACRED HEART MINN saa skriv til os. Er du skyldig, at betale.